

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Žaneta Dvořáková, DiS.

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Názory veřejnosti na domácí násilí na seniorech

Bakalářská práce

Autor: Žaneta Dvořáková, DiS.
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.
Oponent: doc. PhDr. Iva Jedličková CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Žaneta Dvořáková, DiS.
Studium:	P15K0076
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Názory veřejnosti na domácí násilí na seniorech
Název bakalářské práce AJ:	Public opinion on domestic violence against seniors

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí páchaného na seniorech. Popisuje fenomén domácího násilí obecně, věnuje se příčinám vzniku, následkům a formám domácího násilí, přibližuje osobnost agresora a oběti. Dále je věnována pozornost věkové kategorii seniorů. Empirická část je zaměřena na názory veřejnosti na domácí násilí na seniorech s využitím metody dotazníku.

BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK (eds.). Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech. Vyd. 1. Praha ;: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6. DALIGAND, Liliane. Násilí v partnerských vztazích. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 141 s. ISBN 978-80-262-0718-4. HIRIGOYEN, Marie-France. Psychické násilí v rodině a v zaměstnání. Vyd. 1. Praha: Academia, 2002. 229 s. ISBN 80-200-0994-9. PONĚŠICKÝ, Jan. Agrese, násilí a psychologie moci. Vyd. 1. Praha: Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0 - il. ŠEVČÍK, Drahomír. Domácí násilí : kontext, dynamika a intervence. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2. ÚLEHLOVÁ, Dagmar a kol. Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky. Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2009. 116 s. ISBN 978-80-7013-502-0.

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Oponent: doc. PhDr. Iva Jedličková, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Dále prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Svým podpisem stvrzuji, že práce, kterou jsem odevzdala, je identická s její tištěnou verzí.

V Hradci Králové dne 01.03.2019

.....
Žaneta Dvořáková

Poděkování

Poděkování patří prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc. za laskavé a přínosné vedení mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat všem ostatním za podporu a pomoc při psaní této bakalářské práce.

Anotace

DVOŘÁKOVÁ, Žaneta. *Názory veřejnosti na domácí násilí na seniorech*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 61 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou domácího násilí páchaného na seniorech. Popisuje fenomén domácího násilí obecně, věnuje se příčinám vzniku, následkům a formám domácího násilí, přibližuje osobnost agresora a oběti. Pozornost je věnována také věkové kategorii seniorů, uvedeny jsou některé mýty o stáří. Samostatná část se týká špatného zacházení s osobami pokročilého věku, kde jsou konkretizovány jednotlivé druhy násilí. V textu jsou zahrnuty tři pilíře ochrany před domácím násilím. Empirická část je zaměřena na názory a postoje veřejnosti k domácímu násilí na seniorech s využitím metody dotazníku.

Klíčová slova: senior, domácí násilí, oběť, pachatel, špatné zacházení s osobami pokročilého věku, intervenční centra

Annotation

DVOŘÁKOVÁ, Žaneta. *Public opinion on domestic violence against seniors*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 61 pp. Bachelor Degree Thesis.

Bachelor degree thesis deals with the problem of domestic violence against seniors. It describes the phenomenon of domestic violence in general, focuses on the causes and consequences, forms of violence, defines the personality of a victim and offender. In the thesis is also mentioned age classification and old age myths. One part of thesis is focused on abusing of the elderly people with specification of each type of violence. The text covers three safety pillars. The empirical part is aimed to opinions and public attitude to domestic violence against old people, using questionnaire.

Keywords: senior, domestic violence, victim, offender, elder abuse and neglect, intervention centre

Obsah

ÚVOD	8
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	10
1.1 Pojetí, formy a aktéři domácího násilí	10
1.2 Příčiny a následky domácího násilí	13
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ NA SENIORECH	17
2.1 Charakteristika stáří	17
2.2 Špatné zacházení s osobami pokročilého věku	19
3 PRŮZKUM NÁZORŮ VEŘEJNOSTI NA DOMÁCÍ NÁSILÍ	26
3.1 Metodologie průzkumu	26
3.2 Analýza výsledků	29
3.3 Shrnutí	41
ZÁVĚR	45
Seznam použitých zdrojů	47
Seznam příloh	53

ÚVOD

Bakalářská práce je věnována tématu domácího násilí, konkrétně násilí směřovanému proti seniorům. Osobnost člověka se s přibývajícím věkem a zhoršujícím se zdravotním stavem proměňuje. Tyto změny bývají velmi významné. Staří lidé mnohdy ztrácí svou soběstačnost a sílu a jsou odkázáni na pomoc rodiny, které věří a která by jim měla být oporou. Senioři jsou křehcí a velmi zranitelní. Vlivem nejrůznějších faktorů a okolností bohužel někdy dochází k útokům na tyto osoby.

Domácí násilí je velmi nebezpečný celospolečenský jev a je potřeba mu neustále věnovat dostatek pozornosti. Důležitá je rovněž osvětová činnost, kterou zajišťují například intervenční centra, sociální odbory magistrátů měst a městských úřadů, městská policie, Bílý kruh bezpečí aj. Pomoci mohou i média.

Cílem bakalářské práce je uvést čtenáře do základní problematiky domácího násilí v části teoretické. Cílem je také zmapovat názory veřejnosti, postoje na danou problematiku a zjistit, jaká je informovanost. První kapitola je věnována domácímu násilí. Úkolem kapitoly je vymezit domácí násilí obecně, věnuje se znakům a formám jevu. Také uvádí, kdo je ohrožen a násilná osoba. Část práce je zaměřena na teorii příčin násilí a na následky domácího násilí. Zabývá se teorií agrese a představuje její druhy. Druhá kapitola přímo pojednává o domácím násilí na seniorech, charakterizuje stáří a věkové rozmezí, jsou zde popsány mýty o stáří. Kapitola dále podrobně uvádí příklady všech forem násilí na seniorech. Nakonec poukazuje na tři pilíře, které mají působit, jak preventivně, tak mají zabraňovat budoucím útokům násilných osob (Policie, sociální služby, soudy). Pozornost je zaměřena i na roli vládních orgánů v problematice domácího násilí v oblasti prevence a informovanosti.

Výzkumná část tvoří třetí kapitolu a obsahuje vlastní výzkumné šetření. Zásadním úkolem bylo zmapování názorů veřejnosti o domácím násilí, které je páčáno na seniorech. Ve výzkumu byla použita metoda dotazníku.

Výběr tématu bakalářské práce jsem si zvolila z důvodu určité blízkosti k cílové skupině, kterou jsou senioři a zdravotně postižené osoby. Setkávám se s nimi denně ve svém povolání sociální pracovnice na Úřadu práce v rámci agendy nepojistných sociálních dávek příspěvku na péči.

Problematika domácího násilí je a pravděpodobně i zůstane stále aktuálním tématem. Přestože domácí násilí probíhá za zavřenými dveřmi, není již považováno za soukromou záležitost. Jak již bylo zmíněno, staří lidé se často nedokáží bránit vlastními silami. Proto je nezbytné, aby byla veřejnost více aktivní a vnímavá k varovným signálům a rozpoznávala projevy týrání starých osob a dokázala jim pomoci.

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

1.1 Pojetí, formy a aktéři domácího násilí

V historickém kontextu byla problematika domácího násilí v naší společnosti po dlouhou dobu tabuizována. Teprve až v několika posledních letech se rozvinula diskuze o tomto závažném a velmi nebezpečném jevu, a to hlavně z důvodu nízké možnosti kontroly společnosti a vysoké tolerance vůči pachatelům násilí. (Úlehlová, 2016, s. 11)

Domácí násilí je považováno za zvláštní, samostatný fenomén. Pro domácí násilí je charakteristická skutečnost, že se odehrává mezi blízkými osobami za zavřenými dveřmi v jejich přirozeném domácím prostředí. Partneři jsou spojeni společnými body jako je bydliště, finance, děti, okruh známých. (Čírtková, 2004, s. 237)

Huňková (2004, s. 44) definuje domácí násilí jako jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad dospělou osobou, k níž je pachatel v intimním vztahu, způsobující na straně oběti tíseň nebo újmu, přičemž intimním vztahem rozumíme vztah rodinný, partnerský či obdobný.

K naplnění podstaty domácího násilí musí být přítomny čtyři znaky: opakování, dlouhodobost násilí, eskalace, jasné a neměnné rozdělení rolí, nevěřejnost. (Ševčík, 2011, s. 24)

Spirála domácího násilí vzniká se zvyšujícími se požadavky násilníka a snahou oběti je řešit. Násilí probíhá v cyklech a stupňuje se. V první části cyklu narůstá napětí, oběť je kritizována, obviňována a zastrašována. Snaží se násilníkovi ve všem vyhovět, zmírňovat napětí a předcházet dalšímu stupňování. Ve druhé fázi cyklu dochází k výbuchu násilí, kdy má oběť pocit strachu, zloby a bolesti. Násilník obvykle tuší, že oběť je v této fázi vysoce motivována ukončit násilný vztah, kdy má nejvíce síly k řešení své situace, případně ze vztahu odejít. Ve třetí fázi cyklu projevuje násilník lítost nad svým konáním, vrcholem je usmíření. Intervaly mezi napadáními se zkracují a narůstá brutalita útoků. (Bednářová, 2009, s. 10 –11)

Formy domácího násilí

- **Fyzické násilí** – řadí se k nejčastějším formám domácího násilí. Patří sem fackování, bití pěstmi, tahání za vlasy, kopání, ohrožování zbraní či nožem,

tlučení hlavou oběti o stěnu, házení předměty, pálení cigaretou, demolice majetku. Násilí může být směřováno i k domácím mazlíčkům, jako varování oběti.

- **Sexuální násilí** – obsahuje takové sexuální činy, které jsou vynucované. Oběť je podstupuje nedobrovolně, s nechutí. Příkladem je znásilnění, vkládání předmětů do pochvy, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám.
- **Sociální násilí** – má oběť izolovat například od styku s vlastní rodinou, tj. s rodiči, sourozenci, také s přáteli. Agresor kontroluje mobilní telefon (zprávy, volání), korespondenci. Oběť je zamykána, izolována, je jí zakazováno chodit do zaměstnání. Oběť má přesně určené doby návratu, při přesáhnutí následuje trest. Izolace znamená jakoukoliv činnost ze strany agresora, která oběti brání v kontaktu se sociálním prostředím (kontrola vhodnosti jednání a chování na veřejnosti, způsob oblékání, líčení). Dochází tím k posilování závislosti oběti na násilníkovi.
- **Ekonomické násilí** – značí se snahou zamezit oběti disponovat finančními prostředky (zabavování celé její výplaty, přesné vyměření financí, které smí využívat ke stanovenému účelu).
- **Psychické násilí** – zahrnuje citové a slovní týrání, zesměšňování na veřejnosti, shazování. Patří sem výhrůžky zabitím oběti, rodiny, poškození v zaměstnání, odejmutí možnosti styku s dětmi. Dále zastrašování zbraní nebo zveřejněním nepříjemných faktů či informací (intimní fotografie apod.), ovlivňování dětí, rozkazování oběti, sledování. Takové jednání v oběti vzbuzuje strach, je neustále kontrolována a pronásledována. (Huňková, 2004, s. 59)

Psychické násilí se objevuje ve 100 % případů domácího násilí. Jakékoliv opakované napadání oběti vždy obsahuje prvky psychického násilí. Vymezení čistě psychického domácího násilí není jednoduché. Zpravidla se musí jednat o opakované, eskalující, slovní či jiné nekontaktní projevy agrese, které poškozují duševní stabilitu, ale i tělesné zdraví oběti (například zvýšenou nemocnost v důsledku ztráty imunity). (Čírtková, 2008, s. 20 – 23)

Hirigoen (2002, s. 7) popisuje perverzní psychické útoky jako formu agrese, která je výrazem nevědomého procesu psychologické destrukce, tvořenou zjevnými nebo skrytými nepřátelskými projevy. „*Zdánlivě neškodnými slovy, narážkami*

a náznaky je skutečně možné druhého vyvést z rovnováhy nebo ho dokonce za nečinného přihlížení okolí zničit. Agresor nebo agresori si ponižováním druhých zvyšují vlastní sebevědomí a zároveň se vyhýbají jakémukoliv vnitřnímu konfliktu nebo duševní nejistotě tím, že na druhého přenesou vlastní odpovědnost za to, co jim nejde.“

Ohrožená osoba a násilná osoba

V domácím násilí je na straně tyрана bezvýhradná moc a na straně oběti absolutní bezmoc. Znamená to, že jeden má pomyslné právo o všem rozhodovat a druhý se jen podřizuje. Osoba, jenž je objektem násilí, se díky sociální izolaci, materiální závislosti, psychickému tlaku a dalším vlivům postupně oslabuje a věří, že ten druhý je lepší a silnější. (Bednářová, 2009, s. 15)

Za ohroženou osobu se považuje ta osoba, která je ohrožena nebezpečným útokem proti životu, zdraví a svobodě nebo zvláště závažným útokem proti lidské důstojnosti, a to ze strany násilné osoby. Násilná osoba ohrožuje druhou osobu na životě, zdraví, svobodě a lidské důstojnosti; žije s ní ve společném obydlí. Je či byla s ohroženou osobou v intimním, rodinném nebo obdobném vztahu a lze důvodně předpokládat, že se i nadále bude dopouštět nebezpečného útoku. Touto osobou může být jak muž, tak žena. (Střílková, 2009, s. 10)

Násilím jsou ohroženi senioři, kteří jsou křehcí a závislí na druhé osobě. Jsou již méně soběstační v základních aktivitách každodenního života, nebo již svou soběstačnost zcela ztratili. Nedokáží dostatečně upozorňovat na své potřeby. Jsou silně ohroženi nerespektováním důstojnosti, týráním, zneužíváním, a to ze strany svých vlastních dětí, vnoučat a dalších osob. (Ševčík, 2011, s. 22)

Vymezení násilné osoby úzce souvisí s teorií příčin domácího násilí, která je popsána v následující kapitole. Bednářová (2009, s. 25) uvádí spojitost domácího násilí s alkoholem, drogami či psychopatologickým založením osobnosti. *„Alkohol a drogy působí jako spouštěč násilí tam, kde jsou k násilí sklony. V důsledku abúzu návykových látek člověk ztrácí zábrany a opilost nebo drogové opojení mu později může sloužit, jako alibi ospravedlňující násilné jednání“.*

1.2 Příčiny a následky domácího násilí

Teorie příčin domácího násilí

Podle americké kriminologické literatury jsou známé tři teorie příčin domácího násilí.

- **Teorie individuálních faktorů** – pracuje s vnitřní psychikou obou partnerů a specifickými rysy osobnosti.
- **Teorie sociálně – psychologických faktorů** – zkoumá psychologické charakteristiky osobnosti spolu se sociálními proměnnými, vychází ze zážitků v dětství, které se promítly do mezigeneračního přenosu intimního násilí.
- **Teorie sociálně – kulturních faktorů** – příčiny domácího násilí spatřuje v sociálně strukturované nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách, které ovlivňují rodinné vztahy. (Voňková, 2016, s. 34)

Příčiny domácího násilí je možné rozdělit na jednofaktorové teorie (první pokusy o vysvětlení příčin) a multifaktorové přístupy.

Jednofaktorové teorie

- Psychologické teorie – koncentrují se na psychiku agresora, opírají se o klinicky zaměřené zkoumání typických rysů osobnosti agresora.
- Sociologické teorie.
- Biologicko – genetické teorie.

Multifaktorové přístupy – vyjadřují současný oficiální názor, že domácí násilí je složitý a komplexně podmíněný jev. Uplatňují se různé skupiny příčin, jejich váha může být různá a proměnlivá s vývojem společnosti. Nejznámější multifaktorovou koncepcí je příčinný model D.G. Duttona, který pracuje se čtyřmi strukturálními rovinami zdrojů a příčin domácího násilí: makrosystémové příčiny, exosystémové příčiny, mikrosystémové příčiny a ontogenetické příčiny.

- **Makrosystém a domácí násilí** – nadvláda a dominance mužů v hierarchii hodnot.
- **Exosystém a domácí násilí** – rozumí se tím bezprostřední sociální okolí jednotlivců. Zahrnuje formální a neformální sociální struktury, které danou osobu určují, ovlivňují nebo omezují její chování. Těmito faktory jsou například nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost.

- **Mikrosystém a domácí násilí** – je reprezentován samotnou rodinou. K rizikům zvyšujícím náchylnost k propuknutí domácího násilí se řadí privátnost, předepsané role (chování členů rodiny je regulováno obecnými rolými předpisy, které trvají na jiných principech, než jsou osobní kompetence a zájmy jejich členů). Rodina disponuje neformálním právem silně ovlivňovat chování svých členů.
- **Ontogenetická rovina** – má blízko k teoriím psychologickým. Příčiny násilí hledá v individuálních charakteristikách pachatele, oběti a jejich vzájemné interakce. Předpokládá se, že pachatel prošel specifickým vývojem. Díky mechanismům sociálního učení se naučil řešit stresové situace agresivním chováním. (Čírtková, 2004, s. 244 – 247)

Teorie agrese

Násilí bude pravděpodobně vždy součástí lidské zkušenosti, jeho vliv můžeme vidět v různých formách na celém světě. Každý rok přichází o život více než milion lidí a mnoho dalších trpí v důsledku kolektivního násilí, násilí mezi jednotlivci i násilí zaměřeného na sebe samotného. (Krug, 2002, s. 3)

Z psychologického hlediska jsou rozlišovány teorie vzniku agrese. Agrese jako pudová síla je chápána jako vrozená vlastnost, která je člověku vlastní a má sloužit k adaptaci, udržení života, k získání obživy, sebezprosažení či obraně. Konrad Lorenz agresi chápe pudově. Tvrdí, že v člověku neustále narůstá vnitřní napětí a hledá ve svém okolí příležitost k vybití. Podle něj takový biologický proces zajišťuje přežití jedince nebo celého druhu, přispívá k selekci nejsilnějších, a to v ohledu na odolnost a zdraví potomků či obranu samice a rodiny. Hrozba násilí zachovává stabilitu uspořádání a pořádku ve společnosti. (Poněšický, 2005, s. 22 – 23)

Jinou teorií je agrese získaná v důsledku frustrací. Je reakcí na překážky v průběhu dosahování cílů a uspokojení. Erich Fromm je zastáncem smíšeného humanistického konceptu. Tvrdí, že člověk je ve své podstatě dobrý a konstruktivní agresivita podle něj slouží k překonání překážek na cestě k uspokojení potřeb a také k obraně zájmů. (Poněšický, 2005, s. 35 – 41)

Fischer (2014, s. 48 – 49) ve své knize rozlišuje tři druhy agresivního chování. Jejich diferenciaci je důležitá z hlediska společenské nebezpečnosti.

- **Zlostná agresivita** – je reaktivní forma chování, málo zaměřené jednání z hlediska cíle. Jedná se o vyjádření nevole, impulzivní výraz afektu s minimální nebezpečností.
- **Instrumentální agresivita** – jedná se vždy o prostředek k dosažení cíle (případy odvracení škod a nebezpečí). Cílem může být ochrana blízkých i sebe. V případě aktivního jednání zaměřeného na uspokojení potřeb může být hodnoceno patologicky.
- **Spontánní agresivita** – působení bolesti přináší emocionální uspokojení patologických potřeb, například sadismus.

Rodina je nejdůležitější sociální skupinou, ve které člověk žije. Dochází v ní k uspokojování fyzických, psychických a sociálních potřeb. Poskytuje zázemí ke společenské realizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování. Každá rodina má specifický systém hodnot, které ovlivňují chování jejích členů v interakci se společenským okolím. Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje a je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity. Také může být zdrojem různých psychických problémů a sociálně patologických jevů. Může dojít k narušení psychosociálního vývoje a fungování všech jejích členů. (Fischer, 2014, s. 155 – 156)

Následky domácího násilí

Studie vyspělých zemí ukazují, že staří lidé, kteří byli zneužíváni, trpí depresemi a úzkostmi ve vyšší míře než jejich vrstevníci, kteří týrání nezažili. (Krug, 2002, s. 132 – 133)

V laickém povědomí stále panuje mýtus, že psychické týrání není tak závažným problémem jako fyzické ubližování. Dokonce samy oběti označují psychické týrání za horší a beznadějnější situaci než fyzické napadání. Psychické týrání totiž nezanechává viditelné rány, emocionální zranění nejsou vidět. (Čírtková, 2008, s. 24)

Zejména následky psychického týrání bývají obrovské, Hirigoeyn k tomu uvádí: „*Osoba, která zakusila takovou psychickou agresi, jakou je psychické týrání, je skutečnou obětí a její psychika byla více či méně dlouhodobě narušena. Nelze zapomenout na to, že dotyčná osoba trpí situací, za jejíž vznik nenese žádnou*

odpovědnost. Je to reálný proces morální destrukce, který může skončit psychickou nemocí nebo sebevraždou“ (2002, s. 12 – 13)

- **Stockholmský syndrom**

Poprvé byl popsán psychology v sedmdesátých letech po přepadení stockholmské banky, kdy došlo k zadržování rukojmí po dobu několika dní. Aby se jednalo o Stockholmský syndrom, musí být splněny čtyři níže uvedené podmínky:

- přesvědčení oběti, že ze stávající situace nelze uniknout
- izolovanost oběti od všech lidí
- pociťování přechodné náklonnosti k násilníkovi
- vytvoření emocionálního vztahu mezi násilníkem a obětí, oběť se s jednáním násilníka identifikuje

Oběti chybí volnost pohybu, možnost volby a možnost rozhodovat o svých aktivitách. Strach o život uvolňuje cestu pro identifikaci s agresorem, oběť je na pachateli zcela závislá. (Voňková, 2016, s. 54)

- **Posttraumatická stresová porucha**

Rozvíjí se u obětí po zvláště ničivém dopadu trestného činu. *„Označuje soubor různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí (poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost apod.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku, přesahujícího běžnou lidskou zkušenost.“ (Čírtková, 2004, s. 130)*

U oběti se v průběhu dne objevují vtíravé a neodbytné pocity prožívání traumatické události, v noci opakující se noční můry. Dále únikové příznaky, kdy se osoby vyhýbají všemu, co by mohlo vyvolávat vzpomínky na trauma. Pokud se posttraumatická porucha neléčí, může docházet ke změnám osobnosti. Oběť se snadno vyleká, bývá podrážděná, má poruchy spánku. (Flechtnerová, 2005, s. 53)

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ NA SENIORECH

2.1 Charakteristika stáří

Problematicke stáří, stárnutí a života ve stáří se věnuje věda zvaná gerontologie. Význam slova pramení ze starořeckého *gerón* (stařec) a *logos* (slovo, nauka). (Čeledová, Kalvach, Čevela, 2016, s. 16 – 17)

Jevy a procesy, které naplňují stáří mají charakter biologický, psychický, kulturní a sociální. Problematikou stáří se zabývá biologie, medicína, psychologie nebo sociologie. (Sak, Kolesárová, 2012, s. 15)

Pohledy na stáří a vyšší věk se mění. Stáří se člení na menší charakteristické úseky. Rozpouštějí se ostré hranice mezi jednotlivými životními etapami. (Haškovcová, 2010, s. 16)

Odborná literatura uvádí: „*Stáří je obecné označení pozdních fází ontogeneze. Jde o poslední vývojovou etapu, která uzavírá, završuje život osobnostně, duševně, spirituálně i tělesně. Současně jde o sociální charakteristiku. Povaha stáří je tedy dvojnásobně dvojaká: zrání se prolíná s involucí, s ubýváním sil a aspekty biologické se prolínají se sociálními. Tento jeho rys má mimořádnou důležitost z hlediska jak pochopení, tak i zneužití seniorské problematiky.*“ (Čeledová, Kalvach, Čevela, 2016, s. 11)

Žumárová (2012, s. 35 – 37) rozděluje stáří podle následujících hledisek. Prvním hlediskem je biologické stáří, které se vyznačuje involučními změnami (například atrofie, pokles funkční zdatnosti, změna regulačních a adaptačních mechanismů). Tyto změny se vyskytují společně s nemocemi, které jsou ve stáří časté. Biologické stáří je ovlivněno celoživotním působením vnějšího prostředí i způsobem života. Druhým hlediskem je sociální stáří, které je dáno změnou rolí, životního způsobu i ekonomického zajištění. Třetím hlediskem je kalendářní stáří a je dáno datem narození.

Pojem „senior“ není v naší legislativě ani v odborné literatuře jednoznačně definován. Obecně se jím vymezuje osobnost starého člověka, poživatele starobního důchodu. Existují různá dělení dle věkového rozmezí. Špatenková a Smékalová uvádí dělení autorky Bernice L. Neugartenové: 65 – 74 let: mladí senioři (téma odchodu do důchodu, volného času, aktivit, seberealizace), 75 – 84 let: staří senioři

(téma adaptace, tolerance zátěže, nemoci, osamělost), 85 a více let: problematika soběstačnosti a zabezpečení. (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 49)

Se zvyšováním věkové hranice odchodu do penze se zvyšuje i věkové pásmo označované jako stáří. Rané (začínající) stáří je datováno do věkového pásma 65 – 74 let, mladí senioři. V odborné literatuře jsou označováni jako „young old“ nebo pouze „old“. Dále termín „old old“ je názvem pro „staré staré“, tj. starší 75 let. S překročením hranice 85 let se mluví o dlouhověkosti, „very old old“, velmi staří staří. (Haškovcová, 2010, s. 20 – 21)

Stáří se vyvíjí a proměňuje dle změn ve společnosti. Každá generace má svou podobu stáří a její odlišnosti jsou závislé na dynamičnosti společnosti. *„Porovnáme-li seniory před sto lety a dnešní seniory, vidíme zcela odlišné stáří. Především by dnešní senioři před sto lety ve svém věku již většinou nežili, protože střední délka života byla o třicet let nižší. Dnešní senioři a senioři počátku 20. století by vypadali jinak, a to nejen oblečením, ale také jejich životní styl by byl odlišný.“* (Sak, Kolesárová, 2012, s. 14)

Mýty o stáří

Pohledy na stáří jsou různé. Stáří bývá většinou vnímáno negativně, podléhá stereotypům a mýtům

- **mýtus falešných představ** – vychází z přesvědčení, že materiální zajištění starého člověka je předpokladem osobní spokojenosti, a dokonce tuto spokojenost vytváří
- **mýtus zjednodušené demografie** – založeno na přesvědčení, že se člověk stává starým dnem odchodu do důchodu
- **mýtus homogenity** – nerozlišuje mezi potřebami starých lidí díky mýtům a také proto, že zevnějšek starých lidí je „stejný“
- **mýtus neužitečného času** – vychází z přesvědčení, že nepracující starý člověk je přítěží pro společnost („parazituje na společnosti“)
- **mýtus ignorance** – nepracující starý člověk není partnerem ani sokem, proto ho není třeba brát na vědomí
- **mýtus o arterioskleróze** – pramení z přesvědčení, že každý starý člověk je sklerotický. Skleróza bývá považována za synonymum stáří. (Žumárová, 2012, s. 38)

2.2 Špatné zacházení s osobami pokročilého věku

Zneužívání, týrání či špatné zacházení se starými lidmi ze strany členů rodiny je datováno od dávných časů. Pojem „špatné zacházení“ byl poprvé popsán britskými vědeckými časopisy v roce 1975. Se zneužíváním se dále pojí pojem zanedbávání, které může být záměrné či nezáměrné. Zneužívání může mít fyzickou povahu, ale také psychickou (verbální útoky, emoční útoky), finanční a materiální. (Krug, 2002, s. 125)

„Špatné zacházení s osobami vyššího věku je jevem objevujícím se v různých zemích světa a aktuálnost snah o jeho řešení se odráží v posledních letech i na vzniku nejrůznějších mezinárodních organizací s širokým spektrem působnosti v dané oblasti (např. International Network for the Prevention of Elder Abuse /INPEA/, v níž ČR má již své zastoupení) a časopisů, které se tématu špatného nakládání se seniory speciálně věnují (např. Journal of Elder Abuse and Neglect).“ (Martinková, 2009, s. 6)

Tošnerová popisuje druhy špatného zacházení, ke kterému dochází u osob starších 60 let, celkově oslabeným postupujícím věkem či s tělesným nebo psychickým postižením.

- **Tělesné týrání** – vědomé působení fyzické bolesti, zraňování, bezdůvodné fyzické omezování starších osob.
- **Materiální/finanční zneužívání** – zneužívání majetku a finančních zdrojů starší osoby. Starší osoba má o vlastní situaci nepřesnou, zmatenou nebo žádnou povědomost. Je nevysvětlitelně nebo náhle neschopna platit účty, nakupovat potraviny nebo předměty osobní potřeby. Je nerovnoměrnost mezi příjmy, majetkem a životní úrovní. Má strach, obavu, když se hovoří o penězích. Náhlé a bezdůvodné převody majetku starší osoby dalším osobám. Mimořádný zájem členů rodiny o majetek. Neochota k výdajům za starší osobu za využívání služeb nebo péče i přes dobré finanční možnosti.
- **Zanedbávání** – pečující osoba dostatečně neplní nebo zanedbává povinnosti a tím může vážně ohrozit tělesné a psychické zdraví starší osoby. Svému svěřenci nezajistí dostatek potravy, přístřeší, oděv, lékařskou péči.
- **Emocionální týrání (psychické)** – zahrnuje ponižující výroky, výčitky, hrozby či odloučení osoby od rodiny nebo přátel. Vyznačuje se stavy

zmatenosti, přehnaným strachem, nespavostí, změnou chuti k jídlu, přírůstkem nebo úbytkem na váze, nezájmem o svou osobu i jiné činnosti, ambivalentností pocitů lásky a nenávisti. (Tošnerová, 2002, s. 12–16)

Rizikové faktory se vyskytují jak u oběti, tak u původce násilí. Takzvané kriminogenní proměnné by měly být varovným signálem pro lékaře a ostatní, kteří s oběťmi špatného zacházení mohou přicházet do kontaktu. Ohroženost seniora zvyšují tyto faktory: celkově špatný zdravotní stav, poruchy kognitivních a komunikačních funkcí, ztráta soběstačnosti, sociální izolace, soužití s agresorem a závislost na něm. Faktory, které zvyšují pravděpodobnost vzniku jednání agresora vůči závislé osobě, jsou: alkoholismus, drogová závislost, psychopatie, psychopatie, nízký intelekt, předchozí agresivní či asociální jednání, přetížení a existenční problémy rodiny a pokles ochoty a možnosti jejich členů poskytnout kvalitní péči; materiální, bytová závislost oběti na agresorovi, nízká úroveň zájmu a ochrany ze strany společnosti včetně ochrany práv a důstojnosti klientů dlouhodobé ústavní péče, syndrom vyhoření u ošetrovatelského personálu, diskriminační tendence ve společnosti. (Buriánek, 2006, s. 83)

Nezastupitelnou roli v oblasti sekundární prevence domácího násilí má lékař, který může být prvním odborníkem, jenž se setkává s týranou či zanedbávanou osobou. Významnost jeho působení spočívá zejména v tom, že násilí rozpozná a zaznamená do dokumentace, popřípadě poskytne základní pomoc v akutním případě. Lékař může násilí včas rozpoznat a zastavit ho, a to u seniorů, oslabených pacientů, osob se zdravotním postižením. Rady lékaře mají pro ohroženou osobu váhu, lékař může také doporučit specializovanou pomoc. (Cimrmannová, 2013, s. 115–116)

Média jsou mocným nástrojem ke zvyšování veřejného povědomí. Více kladných obrazů a výstupů v médiích může směřovat ke změně přístupu a stereotypů, které mezi staršími osobami panují. Mezi priority konfrontace a vymýcení problému zneužívání starých osob patří vyšší znalost dané problematiky, silnější zákony a politika a efektivnější preventivní strategie. Prevence začíná s uvědomováním si, jak na straně veřejnosti, tak i zúčastněných profesionálů. Poskytování zdravotní péče a sociálních služeb na všech úrovních by mělo vést k odhalování zneužívání a týrání starších osob. (Krug, 2002, s. 140 – 142)

Tři pilíře ochrany před domácím násilím

Stejně důležitá jako prevence je i ochrana oběti a následná pomoc v případech, kdy již bylo násilí na oběti vykonáno. Zákonná úprava domácího násilí je založena na třech provázaných pilířích (opatřeních): policie, intervenční centra, soudy. (Čuhelová, 2016, s. 11)

- **Policie ČR a institut vykázání** – plní svoji roli v akutní fázi, když dochází k útokům v rámci domácího násilí. Institut vykázání je ustanoven v § 44 – 47 zákona o policii a dochází k němu v okamžiku: *„Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti.“*

Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení, tuto lhůtu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. *„Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních v průběhu vykázání se doba vykázání prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu.“* Vykázání je oznamováno ústně ohrožené i násilné osobě, písemné potvrzení o vykázání je předáno proti podpisu. (Zákon č. 183/2008 Sb., § 44, online)

- **Intervenční centra** – mají nezastupitelnou roli v systému pomoci, bez nich by systém nefungoval jako celek. Pomoc zajišťují kvalifikovaní a odborně proškolení pracovníci, zejména z oblasti sociální práce, práva a psychologie. (Ševčík, 2011, s. 143–144)

Činnost intervenčního centra vychází ze zákona o sociálních službách a pro klienty je tato služba bezplatná. Na základě vykázání osoby ze společného obydlí podle zvláštního právního předpisu (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů) je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázání intervenčnímu centru. Sociální služby jsou

poskytovány ve formě ambulantní, terénní a pobytové služby. (Zákon č. 108/2006 Sb., § 60a, online)

Intervenční centrum seniorovi nabídne setkání v poradně nebo kontaktním místě v blízkosti jeho bydliště. Senior má možnost svěžit se se svou složitou situací po telefonu, v případě nedostatku kreditu mu zavolá pracovník zpět. Senior získá rady a informace v oblasti prevence a řešení domácího násilí. Pracovník intervenčního centra seniora podpoří v jeho těžkém životním okamžiku, zprostředkuje mu nezbytně nutnou dobu náhradního ubytování. Pracovník seniorovi pomůže s právními podáními ve věci jeho ochrany před agresí. Senior v případě zájmu získá podporu při kontaktech s policií, přestupkovou komisí. Pracovníci intervenčního centra sami kontaktují seniora, pokud byla násilná osoba vykázána policií ze společného obydlí. (Asociace pracovníků intervenčních center, o.s.)

- **Justice** – občanský soudní řád obsahuje právní úpravu, která je určena k řešení akutních případů domácího násilí (předběžná opatření) i dlouhotrvajících případů domácího násilí (řízení ve věci samé). Úkolem předběžného opatření je urychlená úprava poměrů, na nichž má některý ze subjektů zvýšený zájem. Nevýhodou předběžného opatření je dočasnost. (Králičková, 2011, s. 65)

Důležitá je také role neziskových organizací v problematice domácího násilí.

- **Bílý kruh bezpečí** – nepolitický humanitární spolek, jehož účelem je pomoc obětem trestné činnosti a prevence trestné činnosti. Ve svých stanovách má uvedeny následující činnosti:
 - Materiální a morální pomoc obětem trestné činnosti
 - Zlepšení právního postavení osob poškozených trestnou činností
 - Zvýšení informovanosti obyvatelstva i státních orgánů o problémech obětí trestné činnosti
 - Zvýšení informovanosti o možnostech a prostředcích prevence trestné činnosti
 - Spolupráce s národními i mezinárodními organizacemi zabývajícími se pomocí obětem trestné činnosti a prevencí kriminality
 - Založení a správa nadace na pomoc obětem trestné činnosti (Bkb, 2014, online)

- **Telefonická krizová pomoc** – patří mezi základní činnosti při poskytování sociálních služeb. Tato terénní služba je poskytovaná na přechodnou dobu osobám v tíživé situaci, osobám ohroženým na zdraví a životě. Zároveň je poskytována pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí. (Zákon č. 108/2006 Sb., § 55, online)

Mezi specializované linky pomoci obětem kriminality a domácího násilí patří bezplatná nonstop linka 116 006, kterou provozuje Bílý kruh bezpečí, dále Linka seniorů 800 200 007, jejímž provozovatelem je Centrum Elpida a posledním je Senior telefon Život 90 (nonstop bezplatná linka 800 157 157).

„Oběti domácího násilí často hledají podporu na anonymních linkách důvěry. Na sociální službu Telefonické krizové pomoci Senior telefon se v roce 2014 obrátilo 327 uživatelů s tématem domácího násilí. Podle statistik byla nejvíce zastoupena kategorie psychické domácí násilí, dále pak i psychické násilí v kombinaci s fyzickým násilím a na třetím místě psychické násilí s ekonomickým násilím.“ (Život 90, 2014, online)

- **Občanské poradny** – poskytování odborného sociálního poradenství upravuje § 37 odst. 3 zákona o sociálních službách. Poradenství je zaměřeno na potřeby osob například v poradnách pro seniory, v poradnách pro osoby se zdravotním postižením, v poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí. (Zákon č. 108/2006 Sb., § 37, odst. 3, online)

Role vládních orgánů v problematice domácího násilí

Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014 (dále „NAP“) byl schválen Vládou České republiky 13. dubna 2011 a byl vypracován Výborem pro prevenci domácího násilí. Úkolem NAP je vymezení teoretických východisek o domácím násilí. Jsou v něm uvedeny statistiky o počtu trestních stíhání, vyzvednuta je role speciálních pracovišť intervenčních center.

„Národní akční plán navrhuje hlavní cíle a příslušná opatření. Jedná se zejména o realizaci základních kroků v oblasti prevence, vzdělávání, výzkumu, koordinované pomoci osobám ohroženým domácím násilím, zaváděním terapeutických programů pro pachatele domácího násilí do praxe a zlepšování legislativního rámce celé problematiky. Základním cílem Národního akčního plánu je realizovat adekvátně a efektivně postupy pro předcházení a eliminaci domácího

násilí tak, aby jeho oběti nemusely čelit porušování svých základních lidských práv a mohly žít bezpečně, svobodně, důstojně a bez jakéhokoliv ohrožení.“ (Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014, s. 7, online)

Jedním ze strategických cílů NAP je zapojení veřejnosti do prevence a řešení problematiky domácího násilí. Cíle se vztahují k informačním aktivitám určeným široké veřejnosti, dále prevenci na školách, konferencím k tématu domácího násilí a vládní informační kampani. (Příloha č. 5)

Dalším dokumentem je Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017, který byl schválen Vládou České republiky 13. února 2013. Jedním z cílů akčního plánu je zajištění a ochrana lidských práv starších osob. Hlavní vizí plánu je, aby bylo seniorům zajištěno plné požívání všech práv, ochrana před projevy špatného zacházení a diskriminace na základě věku.

„Základním předpokladem boje proti zneužívání a zanedbávání je existence účinného právního rámce a spolupráce mezi veřejnou správou, nestátními organizacemi a seniory samotnými. Rovněž zajištění dostatečné informovanosti o nepřípustnosti zneužívání seniorů a o rozpoznání špatného zacházení musí být nedílnou součástí aktivit v této oblasti.“ (Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017, s. 9 – 10, online)

Specifickým cílem je zvýšení povědomí ve společnosti o právech starších osob a seniorů a zajištění informovanosti veřejnosti. Plnění takových cílů je s pomocí různých opatření, které jsou popsány v příloze č. 6. Druhým specifickým cílem je zvýšení ochrany práv starších osob a seniorů. Zejména jde o ochranu před diskriminací, zneužíváním, špatným zacházením, týráním nebo zanedbáváním.

O plnění národních akčních plánů jsou každoročně podávány souhrnné zprávy. Ve zprávě o plnění Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 za rok 2017 (2018, s. 28 – 30) jsou uvedeny podrobně výsledky působnosti pověřených ministerstev:

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** – zabývá se tématem stárnutí obecně, dále šíří informační materiály v rámci projektu podpořeného dotačním programem MPSV „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a pro seniorských organizací s celostátní působností“. Konal se cyklus akcí ke „Dni seniorů“.

- **Ministerstvo vnitra** – podporuje neziskový sektor v rámci dotačního titulu Ministerstva vnitra „Prevence sociálně patologických jevů“. Ministerstvo vnitra se zaměřilo na prevenci a eliminaci domácího násilí prostřednictvím práce s násilnými osobami a osobami nevládajícími agresí ve vztazích. *„Částkou 2 mil. Kč podpořeno 8 NNO pracujících s násilnými osobami, z nichž organizace Život 90 se zaměřila na prevenci násilí páchaného v domácím prostředí na seniorech. Projekt obsahoval kromě přímé podpory neformálních pečujících v poradenství a podpůrné skupině také edukační program zaměřený na pracovníky v přímé péči a ostatní pracovníky, kteří se setkávají s neformálními pečujícími a mohou jim poskytnout podporu a předejít tak situaci, v níž se z neformálního pečujícího stává agresor páchající domácí násilí na seniorovi.“*

Pravidelně se vzdělávají manažeři prevence kriminality, jsou podporovány projekty krajů, měst, obcí z dotačního titulu Program prevence kriminality zaměřených na prevenci trestné činnosti páchané na seniorech. Přednášky a besedy se seniory k aktuálním tématům jsou naplní preventistů. Využívají se materiály pro oběti domácího násilí v seniorském věku.

- **Ministerstvo zdravotnictví** – opakovaná podpora organizací se zaměřením na ochranu práv starších osob (např. Život 90)
- **Ministerstvo spravedlnosti** – šíření informačních a vzdělávacích materiálů, které jsou zaměřené na ochranu práv starších osob pomocí besed, osvětových akcí, přednášek, účastí na konferencích, distribucí propagačních materiálů všem věkovým kategoriím vč. seniorů (senioři jsou kvalifikováni jako zvláště zranitelné oběti). Probační a mediační služba poskytuje bezplatnou podporu a pomoc obětem trestných činů po stránce právní, psychosociální, náhrady škody a odškodnění.

3 PRŮZKUM NÁZORŮ VEŘEJNOSTI NA DOMÁCÍ NÁSILÍ

Výzkumná část bakalářské práce má za úkol zmapovat názory veřejnosti a její povědomí o domácím násilí, které je páčáno na seniorech. Veřejné mínění je v Hartlově psychologickém slovníku (2004, s. 290) popsáno jako „*Společností rozšířený soubor soudů určité populace nebo skupiny o různých jevech a skutečnostech; výrazně ovlivňováno prostředky hromadné komunikace*“.

3.1 Metodologie průzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké je povědomí veřejnosti (respondentů dotazníkového šetření) o domácím násilí páchaném na seniorech.

Gavora charakterizuje výzkumný problém takto: *“Výzkumný problém určuje pouze základní orientaci výzkumu. Nevyjadřuje však další informace potřebné k jeho směřování. Ty se stanoví v hypotézách. Hypotézy tedy „rozměňují na drobné“ výzkumný problém. Jsou konkrétnější než výzkumný problém a vlastně vedou linii celého výzkumu. Výzkum se soustřeďuje na potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.“* (2000, s. 50)

Výzkumný problém zahrnuje následující otázky:

- 1) *jak nahlíží veřejnost na problém domácího násilí v otázce typu nejčastějšího pachatele a formy násilí na seniorech (zda považují za nejčastější formu násilí fyzické, psychické, sociální, ekonomické, sexuální ...)*
- 2) *jaké povědomí má veřejnost o možnostech specializované pomoci v problematice domácího násilí a seniorů*

Stanovení a odůvodnění hypotéz:

H1: Nadpoloviční většina respondentů se ve svém okolí neseťkala s násilím, které je páčáno na seniorech. (otázka č. 1)

Hypotézu jsem stanovila na základě předpokladu, že ohrožená osoba skrývá negativní projevy násilí a týrání před okolím. Zároveň jsem se domnívala, že sociálně patologický jev násilí na seniorech není ve společnosti dostatečně uváděn do obecného povědomí a společnost ho neregistruje, nebo si ho neuvědomuje, třebaže se může v jeho okolí v jisté míře vyskytovat.

H2: Podle názoru respondentů je nejčastější formou násilí na seniorech fyzické násilí. (otázka č. 2)

Hypotéza byla sestavena na základě běžného povědomí o domácím násilí. Konkrétně násilí na ženách, které jsou velmi často fyzicky týrány. Společně s tím se má domněnka opírala o základy již uskutečněných výzkumů násilí v partnerských vztazích. V červenci 2006 se ve výzkumu STEM pro Bílý kruh bezpečí ukázala jako nejčastější forma domácího násilí mezi partnery kombinace fyzického a psychického násilí (48 %). Druhou nejčastější formou je fyzické násilí (18 %). Na třetím místě v řadě je psychické násilí (16 %), následuje kombinace fyzického, psychického a sexuálního násilí (14 %). (Stem.cz, 2006, online)

H3: Podle respondentů je nejčastějším pachatelem násilí manžel/manželka, druh/družka. (otázka č. 3)

Hypotéza vycházela z podobnosti k partnerskému násilí, kdy agresorem je manžel nebo manželka, partner nebo partnerka, druh nebo družka, registrovaný partner. Předpokládala jsem tak na základě skutečnosti, že právě partner je s obětí nejčastěji, sdílí společnou domácnost. Zároveň se v takové míře nevyskytuje vícegenerační soužití seniorů s dětmi nebo vnoučaty, kteří by byli v každodenním kontaktu.

H4: Nadpoloviční většina respondentů není informována a nezná způsoby odborné pomoci obětem domácího násilí. (otázka č. 4, 5)

Hypotéza vycházela ze soudu o nízké informovanosti respondentů v problematice, a to hlavně z důvodu nedostatku preventivních programů, cílené propagace v médiích, osvětové činnosti. Domněnka vycházela také z možného nezájmu respondentů o problematiku, který má za následek jejich neinformovanost.

H5: Nadpoloviční většina respondentů se domnívá, že míra informovanosti o domácím násilí na seniorech je nedostatečná. (otázka č. 7)

Odůvodnění hypotézy je založeno na stejném základě jako u hypotézy č. 4. Nízká informovanost veřejnosti může vycházet z nezájmu o problematiku, nedostatečné propagace ve veřejném prostoru, v médiích.

Dílčí otázky

1. Zjistit, jaké jsou souvislosti mezi otázkou č. 1 (Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím páchaným na seniorech?) při odpovědi **ano**, kdy se respondenti setkali s domácím násilím na seniorech a otázkou č. 2 (názor na nejčastější formu násilí podle těchto respondentů)
2. Zjistit, jaké jsou souvislosti mezi otázkou č. 1 (Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím páchaným na seniorech?) při odpovědi **ano**, kdy se respondenti setkali s domácím násilím na seniorech a otázkou č. 3, tj. jejich názor na nejčastější pachatele domácího násilí

Výzkumná metoda

V průzkumu byla použita metoda dotazníku, která je pokládána za nejpoužívanější pedagogickou výzkumnou techniku. Lze ji dále využít v sociologických, demografických či psychologických šetřeních, které se zabývají člověkem. Dle Pelikána je podstatou dotazníku zjišťování dat a informací o respondentovi, ale i zjištění jeho názorů a postojů k dané problematice. (2011, s. 104 – 105)

S pomocí vytvořeného dotazníku lze písemně pokládat otázky, zjišťovat písemné odpovědi. Výhodou je hromadné získání údajů od velkého počtu odpovídajících. Jedná se o ekonomický výzkumný nástroj. (Gavora, 2000, s. 99)

K naplnění cíle práce byly vypracovány hypotézy. Hypotézou je domněnka, podmíněně pravdivý výrok o vztahu mezi dvěma či více jevy, o existenci nějakého faktu, fenoménu, procesu. (Reichel, 2009, s. 60)

Gavora (2000, s. 50) upřesňuje, že hypotéza je vědecký předpoklad vycházející z vědecké teorie. V dané problematice se vychází z četby literatury, přemýšlení, které jsou potřebné při tvorbě hypotéz. Samozřejmě se uplatňuje i vynalézavost autora.

Výzkumný soubor a realizace šetření

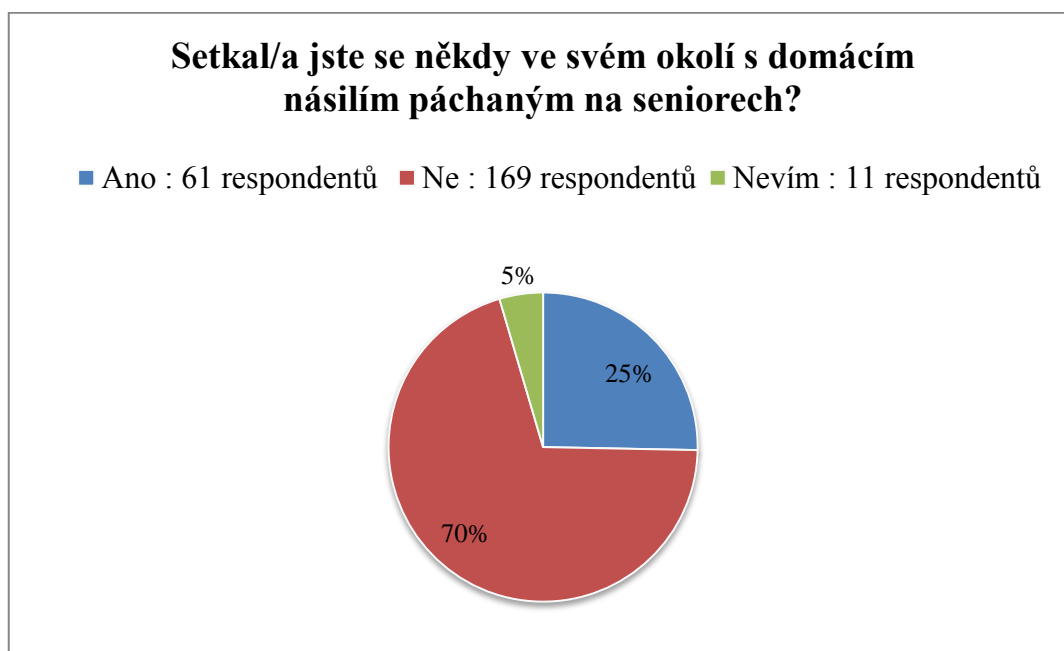
Výzkumný soubor tvořily osoby starší 18 let. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 241 respondentů v období od 15.03.2018 do 29.03.2018. Dotazník obsahoval 6 uzavřených otázek. Otázka č. 5 byla otevřená a byla určena pouze těm dotázaným, kteří odpověděli kladně na předchozí otázku. Průměrná doba vyplňování

dotazníku byla 00.03:47. Průzkum byl realizován pomocí webové stránky Vyplňto.cz. Odkaz pro vyplnění dotazníku byl rozšiřován prostřednictvím sociálních sítí a mailové pošty.

3.2 Analýza výsledků

V této podkapitole jsou uvedeny výsledky šetření a jsou zpracovány do grafů. V úvodu dotazníkového šetření byla zjišťována osobní zkušenost respondentů s domácím násilím proti cílové skupině seniorů. Z první otázky vyplývá, že z celkového počtu 241 respondentů se s domácím násilím na seniorech setkala čtvrtina odpovídajících.

Graf č. 1 – Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím páchaným na seniorech?

Zdroj: autorka, 2018

H1: Nadpoloviční většina respondentů se ve svém okolí neseťkala s násilím, které je páchano na seniorech.

Celkem 169 respondentů odpovědělo záporně na otázku č. 1, z čehož plyne, že se ve svém okolí nikdy neseťkali s domácím násilím páchaným na seniorech a odpovídá tomu 70 % z celku. Respondentů, kteří odpověděli na tuto otázku, kladně je 61, tj. 25 %. Na otázku nedokázalo odpovědět 11 respondentů, a to odpovídá 5 %.

Zjištěný výsledek u první otázky dotazníkového šetření se neukázal být tak překvapivým. Možným důvodem, proč se velká část respondentů ve svém životě dosud nesešla s násilím na seniorech, je skrývání daných poměrů před okolím. Senioři se často snaží zapírat přítomnost násilí z obavy možného stupňování ze strany agresora. Snaží se zakrývat stopy po fyzickém násilí (Buriánek, 2006, s. 88)

Anonymita v sousedství či nezáměr okolí o druhé je dalším z potenciálních důvodů výsledku šetření. Neochota zasahovat do záležitostí druhých lidí může být spjata s mýtem, že *domácí násilí je soukromý jev, soukromá záležitost*. Nejenom ve městech se sousedé velmi často neznají a nic o sobě nevědí, často se pouze pozdraví.

Přítomnost násilí potvrzují výzkumy. „Podle výzkumů Světové zdravotnické organizace se 4 % až 6 % seniorů setkala s některou z forem domácího násilí, přičemž dle výzkumu občanského sdružení Život 90 se až 13 % respondentů z řad seniorů setkala s fyzickým napadením a 20 % se setkala s psychickým týráním. Pouze cca 16 % případů týrání seniorů vyjde najevo, zatímco 84 % zůstává skryto.“ (Durdík, 2013, s. 17).

Nárůst násilí lze pozorovat ve statistikách Senior telefonu, který provozuje organizace Život 90. Obrovský růst je v letech 2012 a 2014. V roce 2012 kontaktovalo linku celkem 139 volajících, naproti tomu v roce 2014 to bylo již 327. Pomoc v oblasti *psychického* násilí v roce 2012 vyhledalo 48 seniorů, naproti tomu v roce 2014 to bylo 116 osob. Statistiky evidují i kombinace druhů násilí (Příloha č. 3)

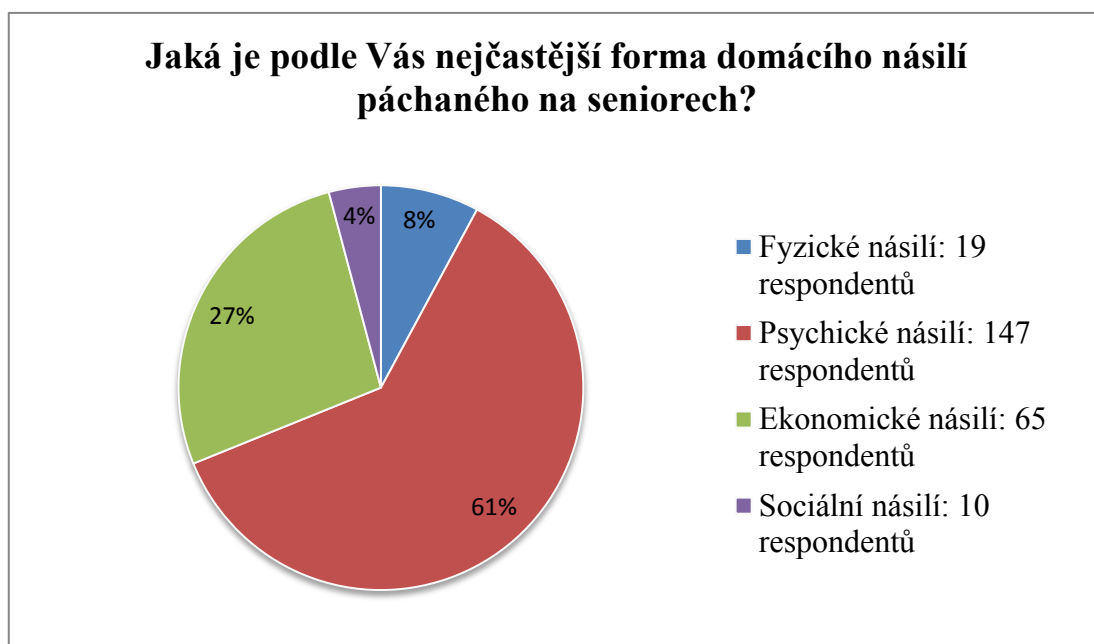
Výzkum STEM se zabýval otázkou, jak je pro „nezúčastněné osoby“ těžké rozpoznat násilí od méně závažných rodinných potyček. Nezáúčastněné osoby jsou příbuzní, přátelé nebo sousedé. Anonymita v sousedství, ignorace, nezáměr okolí o druhé je dalším z možných důvodů výsledku šetření. Neochota zasahovat do záležitostí druhých lidí může být spjata s mýtem, že *domácí násilí je soukromý jev, soukromá záležitost*.

Domácí násilí tak může být dobře skrýváno a bohužel není možnosti, jak jej odhalit. Mým doporučením by kupříkladu bylo, aby byl plněn pravidelný, dostatečný zájem ošetřujících lékařů o seniory, neboť právě lékař je jedním z těch, který může odhalit probíhající domácí násilí na starém člověku. Z medicínského pohledu může lékař osvědčit změny v charakteru tělesném, psychickém i sociálním.

Hypotéza 1 byla potvrzena, protože nadpoloviční většina respondentů se ve svém okolí nesetkala s domácím násilím na seniorech.

V grafu č. 2 jsou znázorněny odpovědi respondentů na druhou dotazníkovou otázku, kterou byl zjišťován jejich úsudek o nejčastější formě páchaného násilí. Respondenti vybírali z možností forem násilí fyzického, psychického, ekonomického, sociálního a sexuálního.

Graf č. 2 – Jaká je podle Vás nejčastější forma domácího násilí páchaného na seniorech?

Zdroj: autorka, 2018

H2: Podle názoru respondentů je nejčastější formou násilí na seniorech fyzické násilí.

V dotazníku byla navržena možnost odpovědi působit osobě sexuální násilí. Tuto možnost ne zvolil žádný z respondentů, proto ji dále již ve vyhodnocení neuvádím.

Respondentům nebyla dána možnost kombinovat druhy násilí, museli se rozhodnout pouze pro jednu možnost. Nejvíce respondentů v otázce č. 2 vyjádřilo názor, dle kterého je nejčastější formou **psychické násilí** (odpovědělo 147 dotazovaných, a to tvoří 61 % z celku). Druhým v pořadí je dle respondentů **ekonomické násilí**, takto odpovědělo 65 dotazovaných, což tvoří 27 % z celku.

Fyzické násilí zvolilo za svou odpověď 19 respondentů (8 % z celku) a nakonec 10 respondentů (4 %) vybralo odpověď **sociální násilí**.

Stanovená hypotéza se opírala o již uskutečněné výzkumy a obecné povědomí o domácím násilí, a to obzvláště u výzkumů násilí v partnerských vztazích. V červenci 2006 se ve výzkumu STEM pro Bílý kruh bezpečí ukázala jako nejčastější forma domácího násilí mezi partnery kombinace fyzického a psychického násilí (48 %). Druhou nejčastější formou je fyzické násilí (18 %). Na třetím místě je psychické násilí (16 %), následuje kombinace fyzického, psychického a sexuálního násilí (14 %). (Stem.cz, 2006, online)

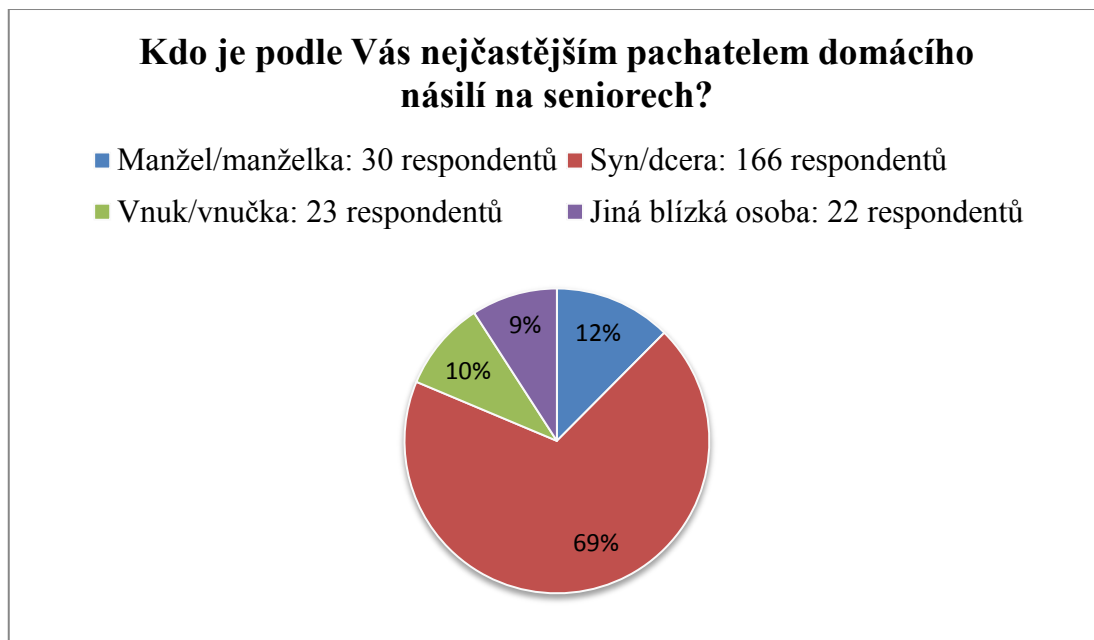
Podle respondentů netvoří fyzické násilí převažující většinu, nelze ho ale přehlížet. Příkladem velmi častého fyzického napadání v různých formách (facka, kopání, kousání, úder pěstí, strkání, pevné sevření, kroucení rukou, tahání za vlasy, házení věcí, úder předmětem, škrcení, pokus o udušení, utopení, popálení, opaření a jiné fyzické násilí) svědčí výsledky v rámci konference Eurocrim 2014, kde se například říká : „*Výzkum ukázal, že celkový podíl žen, které se ve svém životě setkaly s fyzickým násilím, respektive s některým z jeho projevů činí 36,2 %, tzn. že více než třetina žen zažila někdy nějakou formu fyzické agrese.*“ (Pikálková, Podaná, Buriánek, 2015, s. 31)

Respondenti zvolili psychické násilí jako nejčastější formu. Psychické násilí není tak viditelné jako například fyzické. Výsledek se shoduje s významnou většinou známých výzkumů a statistik. V již uvedeném výzkumu STEM z roku 2001 se ukázalo, že domácím násilím v České republice trpělo 16 % populace, a to převahou fyzického násilí doprovázeného psychickým týráním. Problematika psychického násilí ve významné míře převažuje u klientů, kteří volají na senior telefon (Příloha č. 3).

Hypotéza 2 byla vyvrácena, neboť respondenti nepovažují fyzickou formu násilí na seniorech za nejčastější. Nepotvrzení souvisí s tím, že respondenti neměli možnost smíšené volby (fyzické a psychické násilí).

Ve třetím grafu jsou uvedeny výsledky, které se týkají osobnosti pachatele, tj. původce násilí.

Graf č. 3 – Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem domácího násilí na seniorech?

Zdroj: autorka, 2018

H3: Podle respondentů je nejčastějším pachatelem násilí manžel/manželka, druh/družka.

Z celkového počtu získaných odpovědí uvedlo 66 % respondentů názor, že nejčastějším pachatelem je **syn nebo dcera** oběti. Dále 12 % respondentů uvádí, že nejčastějším pachatelem násilí bývá **manžel či manželka** seniora, 10 % respondentů má za pachatele **vnuka či vnučku** a zbývajících 9 % vybralo za pachatele **jinou blízkou osobu**.

Respondenti se vyjádřili nadpoloviční většinou odpovědí ve prospěch mezigeneračního násilí – vztah syn/dcera. Motivace k činům může pramenit ze zjištěných ekonomických důvodů. Ekonomické násilí je úzce spjato s psychickým týráním, kdy se opakovaným tlakem na seniora rodinný příslušník často snaží získat jeho majetek a finanční prostředky.

Důvodem, proč respondenti vybrali za nejčastějšího pachatele právě možnost syn/dcera, může být skutečnost, že děti jsou nejčastějšími poskytovateli pomoci, žijí

ve společné domácnosti, tráví spolu veškerý volný čas. Jak bylo již v textu uvedeno, na špatném zacházení s osobami vyššího věku mají vliv rozmanité rizikové faktory.

Děti se stávají násilnými z různých příčin. Je dokazatelné, že jev může souviset s výchovou. To, jak rodiče vychovávají své děti a jaké hodnoty jim předávají je určující pro budoucí vývoj vzájemných vztahů. Ne vždy je to ale chybou rodičů, výchova se vždy nemusí zadařit. Existují rodiče, kteří si po celý život kladou otázku, kde vlastně udělali chybu. I přes jejich dosavadní maximální úsilí se jejich potomek nechová náležitě dle dobrých mravů.

Ze známých případů domácího násilí v partnerských vztazích lze soudit, že fyzické a psychické týrání může vést k fatálním důsledkům, tj. až k usmrcení oběti (případ spisovatelky Simony Monyové, kterou zavraždil manžel).

Případy týraných seniorů vlastním partnerem uvádí statistiky intervenčních center, senior linek a dalších telefonických krizových linek.

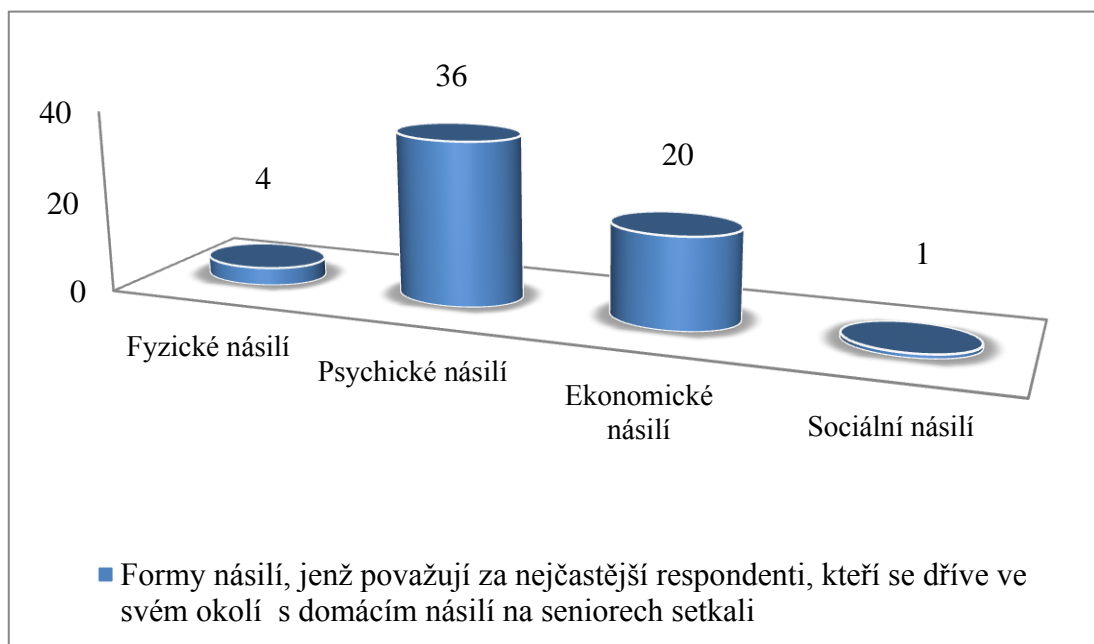
Hypotéza 3 se výzkumným šetřením nepotvrdila. Podle respondentů je nejčastějším pachatelem násilí syn nebo dcera. Předpoklad vycházel z výzkumů populace dospělých, ale u seniorů se situace mění.

Rozbor dílčích otázek :

Detailněji jsem analyzovala odpovědi respondentů, kteří v otázce č. 1 uvedli, že se ve svém okolí setkali s domácím násilím na seniorech (již zmíněných 61 respondentů). Porovnávala jsem reakci na otázku č. 2, jaké jsou podle nich nejčastější formy násilí.

Výsledky znázorňuje graf č. 4 na následující straně a potvrzuje převahu psychického násilí (uvedlo 36 respondentů), druhou nejčastější formou je ekonomické násilí (uvedlo 20 respondentů). Pouze 4 respondenti se přikláněli k fyzickému násilí a 1 respondent uvedl sociální násilí.

Graf č. 4 – Formy násilí, jenž považují za nejčastější respondenti, kteří se dříve ve svém okolí s domácím násilím na seniirech setkali

Zdroj: autorka, 2018

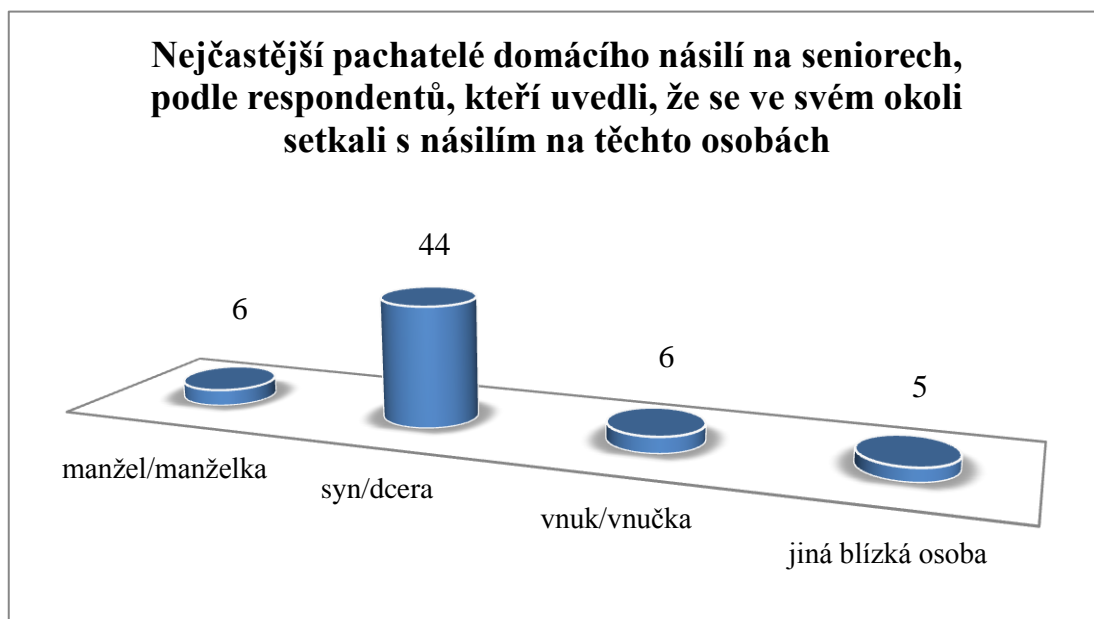
Tyto výsledky pramení z osobní zkušenosti respondentů. Převaha psychického násilí se shoduje s nejvíce uváděnou formou domácího násilí u klientů, kteří volali na Senior telefon v roce 2014. (Příloha č. 3)

Pro úplnost a představu uvádím i výsledky respondentů, kteří se ve svém okolí nesetkali s domácím násilím na seniirech. Z počtu 169 záporných odpovědí bylo 104 pro psychické, 14 pro fyzické, 42 pro ekonomické, 9 pro sociální. Převaha psychického týrání se tedy potvrdila i v tomto případě. **Není tedy rozdíl v názorech o převažující formě násilí v závislosti na vlastní předchozí zkušenosti.**

Graf č. 5 se věnuje druhé dílčí otázce, tou bylo zjistit názor respondentů, kteří se ve svém okolí setkali s domácím násilím na seniirech (61 z nich odpovědělo ano na otázku č. 1) a jejich mínění, o tom koho považují za nejčastějšího pachatele násilí.

Respondenti v této skupině uvedli ve 44 odpovědích syn/dcera. Odpovědi těchto respondentů se dají považovat za částečně vypovídající faktor vzhledem k jejich předchozí zkušenosti (netvoří většinový názor, ale pouze dílčí).

Graf č. 5 – Nejčastější pachatelé domácího násilí na seniorech, podle respondentů, kteří uvedli, že se ve svém okolí setkali s násilím na těchto osobách

Zdroj: autorka, 2018

Pro úplnost opět uvádím výsledky – odpovědi osob, které se ve svém okolí dosud nesetkali s domácím násilím na seniorech. 23 osob zvolilo první možnost (manžel, manželka, druh, družka), dále 114 bylo pro možnost syn/dcera, 15 se domnívalo, že nejčastějším pachatelem může být vnuk/vnučka a posledních 17 respondentů zvolila za pachatele jiné blízké osoby. **V této otázce také není rozdíl v mínění respondentů o hlavním aktéru násilí v závislosti na vlastní předchozí zkušenosti.**

Další popis (graf. č. 6) je věnován problematice pomoci, přesněji zkoumá povědomí veřejnosti o tom, zda existuje v České republice nějaká specializovaná pomoc pro oběti domácího násilí. Zjišťován byl pouze názor respondentů formou odpovědí *ano, ne a nevím* a zda znají konkrétní možnosti pomoci (graf. č. 7).

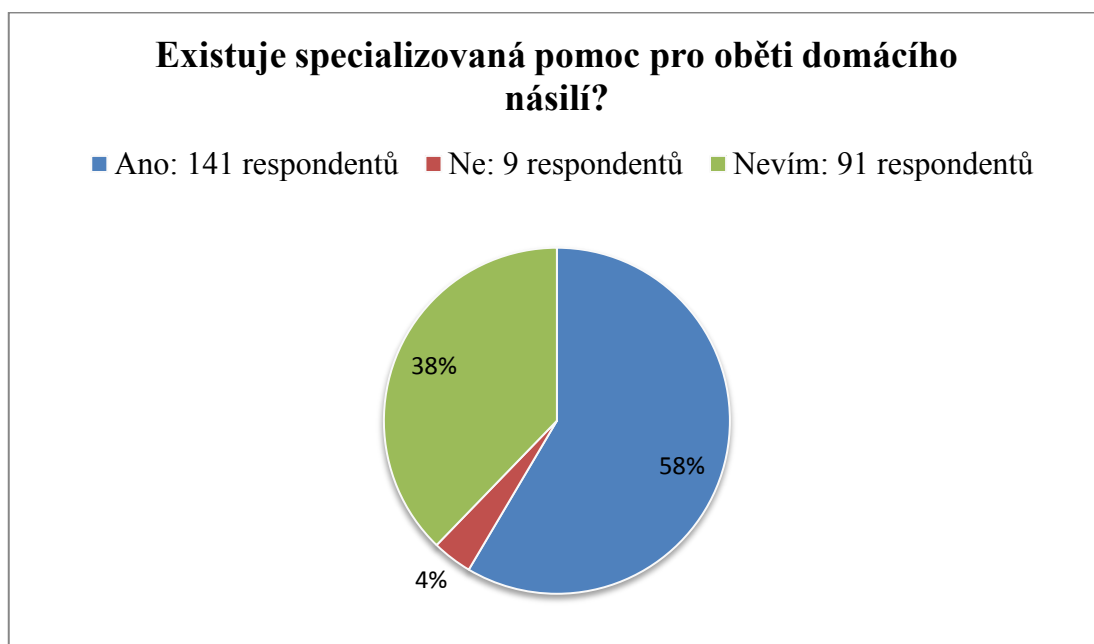
H4: Nadpoloviční většina respondentů není informována a nezná způsoby odborné pomoci obětem domácího násilí.

Na otázku č. 4 v dotazníkovém šetření, která zjišťovala povědomí respondentů o tom, zda existuje specializovaná pomoc, odpovědělo kladně 141 dotazovaných, tj. 58 %. Záporně odpovědělo 9 respondentů, tj. 4 % z celku, kteří se

domnívali, že neexistuje žádná specializovaná pomoc pro oběti domácího násilí. O existenci specializované pomoci nevědělo 91 dotázaných osob, tj. 38 %.

Odpovědi souvisí s mírou jejich informovanosti o daném problému. Více informované budou osoby pracující v sociální oblasti, v příbuzných oborech nebo s osobní zkušeností.

Graf č. 6 – Existuje specializovaná pomoc pro oběti domácího násilí?

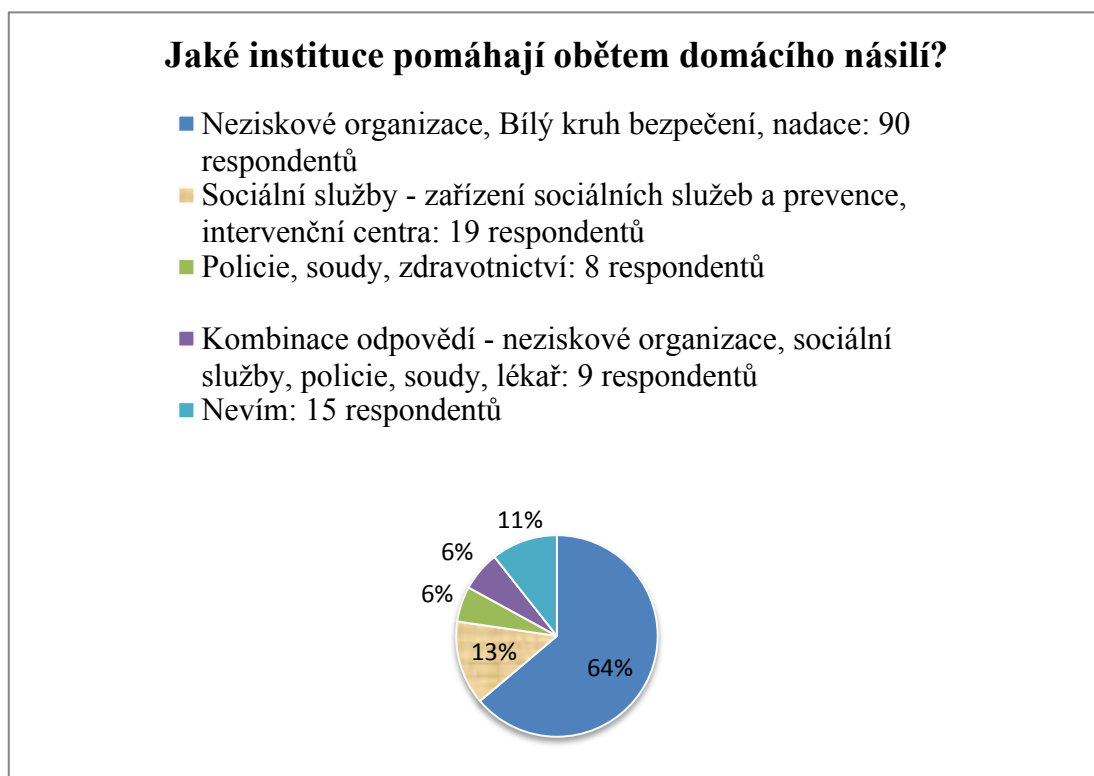

Zdroj: autorka, 2018

Následující graf (č. 7) navazuje na otázku č. 4 a je věnován odpovědím respondentů, kteří zareagovali na tuto otázku kladně, tj. již řečeným 141 osobám. Tyto osoby věří nebo vědí, že existuje určitá specializovaná pomoc. V této otázce měli respondenti možnost vepsat vlastní odpovědi, a proto pro kompletaci výsledků bylo zapotřebí rozdělit jejich odpovědi do kategorií:

- neziskové organizace
- sociální služby
- represivní složky, soudy, zdravotní služby

Graf č. 7 – Jaké instituce pomáhají obětem domácího násilí?

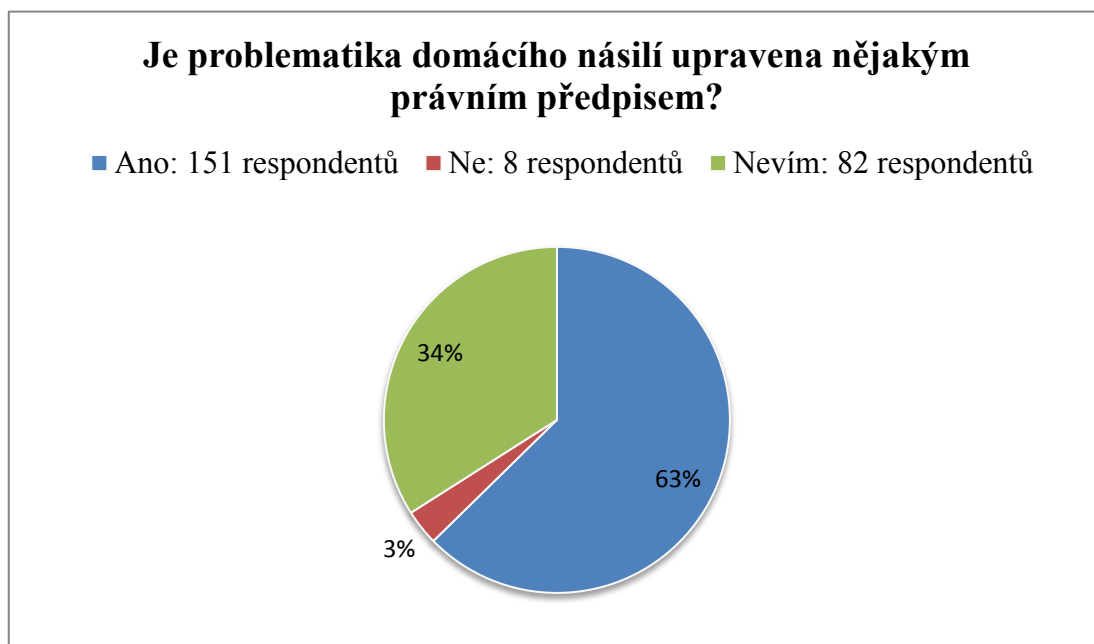
Zdroj: autorka, 2018

Nejvíce respondentů uvádělo Bílý kruh bezpečí, neziskové organizace a nadace (90 odpovědí, tj. 64 %). 19 respondentů napsalo oblast sociálních služeb a intervenčních center, tj. 13 %. Možnost pomoci obětem domácího násilí, kterou zajišťují soudy, policie a oblast zdravotnictví uvedlo 8 respondentů, tj. 6 %. Kombinaci odpovědí všech předchozích možností zvolilo také 6 %, tj. 9 respondentů. Z avizovaných 141 odpovědí, zde bylo rovněž 15 respondentů, kteří neznali konkrétní možnosti pomoci.

V dalším bodě byla zjišťována znalost právní problematiky. Otázka č. 6 se dotazuje, zda existuje právní předpis, který problematiku domácího násilí upravuje.

Nadpoloviční většina respondentů (63 %, 151 odpovědí) odpovědělo **ano**. Respondentů, kteří odpověděli **nevím**, bylo 34 % (82 odpovědí). Pouze 8 respondentů odpovědělo **ne**, a to tvoří 3 % odpovědí z celku.

Graf č. 8 – Je problematika domácího násilí upravena nějakým právním předpisem?

Zdroj: autorka, 2018

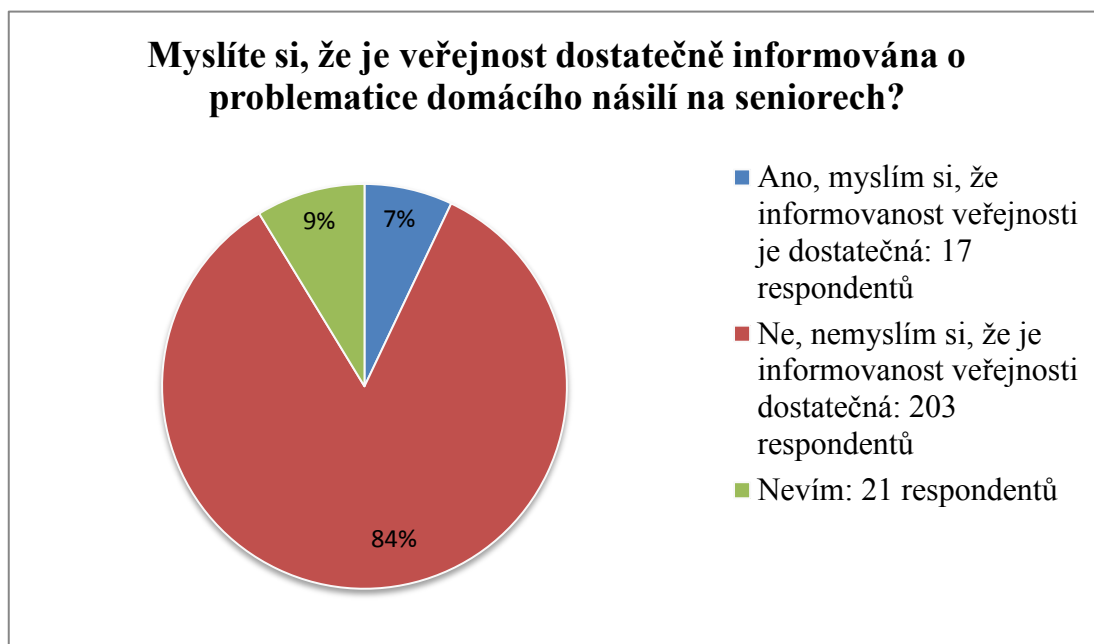
Hypotéza 4, která zjišťovala informovanost respondentů se nepotvrdila, protože nadpoloviční většina z nich se domnívá, že specializovaná pomoc pro oběti domácího násilí na seniorech existuje.

Poslední dotazníkovou otázkou byl zjišťován názor respondentů, jejich náhled na stav informovanosti veřejnosti o problému domácího násilí.

H5: Nadpoloviční většina respondentů se domnívá, že míra informovanosti o domácím násilí na seniorech je nedostatečná.

Celkem 84 % dotazovaných se vyjádřilo, že veřejnost není dostatečně informována o problematice domácího násilí. Jen 7 % respondentů odpovědělo na otázku kladně, tudíž sdílí názor o tom, že informovanost veřejnosti je podle nich dostatečná. Zbývající respondenti neměli jasnou představu, a proto vybrali možnost nevím (9 %).

Graf č. 9 – Myslíte si, že je veřejnost dostatečně informována o problematice domácího násilí na seniorech?

Zdroj: autorka, 2018

V odpovědích se mohly zrcadlit vlastní znalosti respondentů o dané otázce a problému. Dotazem bylo zejména míněno, zda veřejnost ví, co domácí násilí představuje, jaké jsou jeho formy, jaké jsou možnosti prevence, pomoci a způsoby jeho řešení a další důležité aspekty celé oblasti. Skutečnou míru informovanosti veřejnosti nemůžeme tímto výzkumem zjistit. Můžeme pouze odkazovat na dostupné a již provedené výzkumy.

Ke zvyšování míry informovanosti o domácím násilí mohou přispívat odborné výzkumy. V Institutu pro kriminologii a sociální prevenci aktuálně probíhá výzkum zaměřený k seniorům : **Senioři – oběti i pachatelé trestné činnosti**, odpovědná řešitelka je PhDr. Milada Martinková, CSc., termín řešení je rok 2016 – 2019. „*Výzkum bude zaměřen na osoby v důchodovém věku, které se staly oběťmi či pachateli trestné činnosti s cílem zjištění příčin kriminality této věkové skupiny, resp. kriminality proti ní. U tohoto úkolu je možná návaznost na úkoly vyplývající z usnesení vlády ČR č. 218/2015, ukládající mj. provést výzkum o důvodech exekucí vůči seniorům a realizovat výzkum o seniorském abúzu.*“ (Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2018, online)

Vláda České republiky v roce 2017 zveřejnila analýzu existujících výzkumů v České republice v oblasti partnerského násilí. V tomto dokumentu jsou rozebírány dosavadní provedené výzkumy v ČR, ale i mezinárodní. Tato analýza přináší teoretická východiska a vysvětlení důležitých pojmů.

Z výše uvedeného plyne, že stát má snahu analyzovat daný problém z různých úhlů pohledu (ekonomická hlediska, analýza výskytu a latence, statistiky). Výstupy z výzkumů jsou vždy veřejně dostupné dálkovým přístupem na internetových stránkách Úřadu vlády České republiky. Zpracováním jsou vždy pověřeny dané resorty, které tvoří týmy odborníků.

Vládní orgány své úkoly a strategické cíle plní v takovém rozsahu, který je jim určen. Je velmi správné, že se záležitostmi tématu domácího násilí vládní resorty zabývají, avšak se domnívám, že finální účinek na informovanost veřejnosti je slabý. V průzkumu potvrdilo toto tvrzení 203 respondentů.

Hypotéza 5 se potvrdila. Respondenti nepovažují informovanost veřejnosti za dostatečnou (84 %).

3.3 Shrnutí

V úvodu výzkumného šetření bylo stanoveno 5 hypotéz. Na základě použité kvantitativní metody dotazníku se **2 hypotézy potvrdily a 3 hypotézy byly vyvráceny**. Dále byly stanoveny dva dílčí cíle, které měli zjistit, zda existují významné rozdíly v odpovědích respondentů, kteří se s násilím někdy setkali, a u těch, kteří uvedli opak. Výzkum zjistil, že není rozdíl v mínění respondentů o hlavním aktéru násilí (syn/dcera) a v nejčastější formě násilí (psychické) v závislosti na vlastní předchozí zkušenosti.

H1: Nadpoloviční většina respondentů se ve svém okolí nesetkala s násilím, které je páčáno na seniorech. **Hypotéza byla potvrzena.**

Celkový počet odpovědí: 241 (ne – 169, ano – 61, nevím – 11)

otázka č. 1 : Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím páchaným na seniorech?

Touto otázkou bylo zjišťováno subjektivní vnímání respondentů, zda se ve svém okolí setkali s domácím násilím. Potvrzení hypotézy přisuzují zejména faktu, že je násilí skrýváno před okolím a bez hlubšího zkoumání ho nelze odhalit.

H2: Podle názoru respondentů je nejčastější formou násilí na seniorech fyzické násilí. **Hypotéza byla vyvrácena.**

Celkový počet odpovědí: 241 (psychické – 147, ekonomické – 65, fyzické – 19, sociální – 10)

otázka č. 2 : Jaká je podle Vás nejčastější forma domácího násilí páchaného na seniorech?

Nepotvrzení této hypotézy příkládám skutečnosti, že psychické násilí je všeobecně považováno za značný problém v oblasti domácího násilí, a to nejenom v násilí partnerském, ale i u osob vyššího věku. Respondenti tedy psychické násilí vnímají jako nejvážnější formu, kterou pravděpodobně ve svém okolí pozorují. Kterýkoli akt psychického nátlaku proti seniorovi může mít rozsáhlé následky a ve svém důsledku může končit smrtí.

H3: Podle respondentů je nejčastějším pachatelem násilí manžel/manželka, druh/družka. **Hypotéza byla vyvrácena.**

Celkový počet odpovědí: 241 (syn, dcera – 166, manžel, manželka – 30, vnuk, vnučka – 23, jiná blízká osoba – 22)

otázka č. 3 : Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem domácího násilí na seniorech?

Respondenti v nezanedbatelném počtu odpovědí vyvrátili třetí hypotézu a vyjádřili svůj postoj k danému faktu. Vyhraněné postoje respondentů pramení z osobní zkušenosti nebo znalosti problematiky.

Výsledek této otázky poukazuje na společenský problém, který v sobě nese etické otázky. K týrání seniorů vlastními dětmi zcela jistě dochází u osob, které prochází nejrůznějšími problémy (zdravotní – zejména různé druhy psychických poruch, emocionální výkyvy; sociální aspekt – nezaměstnanost, finanční problémy, dluhové problémy, různé typy závislostí atd.).

U hypotéz H2 a H3 mne překvapilo převažující množství odpovědí respondentů, kterými se vyjadřovali k nejčastějšímu pachateli a formě násilí. Výsledky lze považovat za alarmující a měly by vést přinejmenším k zamyšlení společnosti, jakým způsobem lze takovým činům obecně zamezit a jak preventivně působit.

H4: Nadpoloviční většina respondentů není informována a nezná způsoby odborné pomoci obětem domácího násilí. **Hypotéza byla vyvrácena.**

otázka č. 4 : Existuje specializovaná pomoc pro oběti domácího násilí?

Celkový počet odpovědí: 241 (ano – 141, nevím – 91, ne – 9)

otázka č. 5 : Jaké instituce pomáhají obětem domácího násilí?

Celkový počet odpovědí: 141 (neziskové organizace – 90, sociální služby – 19, policie, soudy – 8; kombinace odpovědí – 9, neví – 15)

Respondenti v tématu informovanosti odpověděli ve většině kladně, tj. že znají formy specializované pomoci. Následně byli požádáni o vyjmenování konkrétních druhů pomoci, uváděli názvy přesné i nepřesné. Žádná z odpovědí nebyla chybná, pouze 15 osob neodpovědělo. Výsledek mne překvapil, neboť jsem očekávala výskyt spíše záporných reakcí a vyšší neznalost respondentů. Došlo tedy ke zlepšení znalostí o možnostech pomáhajících profesí a o dostupnosti služeb.

H5: Nadpoloviční většina respondentů se domnívá, že míra informovanosti o domácím násilí na seniorech je nedostatečná. **Hypotéza byla potvrzena.**

otázka č. 7 : Myslíte si, že je veřejnost dostatečně informována o problematice domácího násilí na seniorech?

Celkový počet odpovědí: 241 (není dostatečně informovaná – 203, nevím – 21, ano, dostatečně informovaná – 17)

Z odpovědí respondentů je zcela patrné, jak vnímají stav informovanosti našich občanů. Výsledek výzkumu svědčí o velmi slabé informovanosti, je jakousi reflexí toho, jak sami respondenti vnímají svou vlastní informovanost o dané problematice. Pověřené orgány by tedy měly na celkovém obrazu více zapracovat.

Vyjádření k cíli práce

Výzkumnými otázkami byly zjišťovány názory respondentů k problematice, která se váže k tématu domácího násilí vedenému proti seniorům. Názor respondentů výzkumu v otázce nejčastějšího pachatele a formy domácího násilí měl přesvědčivý výsledek. Respondenti se ve většině odpovědí vyjádřili, že nejčastějším původcem násilí je syn nebo dcera seniora a nejčastějším používaným násilím je psychické ubližování.

Nadpoloviční většina respondentů výzkumu znala možnosti pomoci, které jsou určeny obětem domácího násilí. Odpovědi respondentů podléhaly míře jejich informovanosti či blízkosti v problematice, např. zaměstnání v sociální sféře. Převážně se jednalo o odpovědi představující Bílý kruh bezpečí, Linku bezpečí, Intervenční centra, neboť jsou ve veřejném prostoru ustálené a velmi známé. Byly uváděny i více konkrétní organizace, kterými jsou Život 90, Linka bezpečí pro seniory, Krizová centra, Probační a mediační služba, Charitní organizace, Český červený kříž. V odpovědích se respondenti obraceli na pomoc policie, městských úřadů (sociální odbory), institucí pro oběti domácího násilí, azylových domů, občanských poraden nebo by vyhledali pomoc psychiatra.

Cíl práce se odvíjí od názvu bakalářské práce. Názory a postoje respondentů jsem vždy analyzovala a snažila se je pochopit a popsat, jaké myšlenkové pochody je k jejich odpovědím vedly. Cíl práce byl splněn.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla věnována tématu domácího násilí se zaměřením na agresi proti seniorům. Když vyslovíme pojem *domácí násilí na seniorech*, tak se někteří lidé nad takovým tématem s údivem pozastavují. Zdá se jim cizí, nechápou ho a nedokáží si představit, co vyjadřuje, a už vůbec nerozumí tomu, jak může být blízká osoba takového činu schopna.

Cílem teoretické části práce bylo seznámit čtenáře se základní problematikou domácího násilí, představit všechny formy násilí a konkretizovat případy špatného zacházení se seniory. Téma práce je zaměřeno na cílovou skupinu osob staršího věku (seniorů), proto bylo nezbytné charakterizovat stáří a s ním spojené mýty o stáří. V textu nemohly být opomenuty informace o vzniku agrese a o teorii příčin a následků domácího násilí. Působení kteréhokoli násilí na lidskou osobnost má ničivé účinky, a to jak na tělesnou, tak i na duševní schránku osoby. Domácí násilí spadá do trestně – právní oblasti. Pokud se o incidentu dozví orgány činné v trestním řízení, jsou oprávněny jednat a chránit zájmy poškozeného.

Informovanost veřejnosti spoluvytvářejí státní orgány, které se v rámci naplňování akčních plánů dostávají do popředí veřejnosti a jsou blíže svým cílovým skupinám. Děje se tomu tak za přispění projektů prevence kriminality a sociálně patologických jevů, které zajišťují dotační programy. Důležitá je propojenost dotčených resortů k tomu, aby mohly být naplňovány všechny strategické cíle.

Cílem práce bylo zjistit názory veřejnosti na danou problematiku. Empirická část byla realizována formou kvantitativního dotazníkového šetření. Byly stanoveny dvě výzkumné otázky. Názory veřejnosti (respondentů) výzkumu bakalářské práce v otázce nejčastějšího pachatele a formy domácího násilí má dle výsledků průzkumu velmi nesporný výsledek. Respondenti se ve většině odpovědí vyjádřili jasně. Nejčastějším původcem násilí je podle nich syn nebo dcera seniora a nejčastějším užitým násilím je psychické ubližování.

Druhá otázka byla věnována možnostem odborné specializované pomoci, úkolem bylo zjistit povědomí veřejnosti o tomto tématu. Nadpoloviční většina respondentů výzkumu znala možnosti pomoci, které jsou určeny obětem domácího násilí a jsou poskytovány rozmanitými subjekty. Výsledek je spjatý s mírou informovanosti či angažovanosti dotazovaných v problematice.

Ráda bych v závěru zmínila důležitost osvětových akcí, potřebu pomáhat seniorům, informovat je. S pomocí primární prevence lze ochránit ohrožené osoby ještě před vznikem problému, který se může objevit z různých příčin. Je třeba obezřetnosti. Nejrůznější státem garantované služby i neziskové organizace zaručují seniorům pomoc a podporu v jejich tíživé situaci a je moc dobře, že jsou.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

Asociace pracovníků intervenčních center, o.s. *Intervenční centra: Pomoc osobám ohroženým domácím násilím.*

BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

BURIÁNEK, Jiří a Jiří, KOVAŘÍK (eds.). *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech.* Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.

CIMRMANNOVÁ, Tereza. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí.* Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2205-7.

CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.

ČELEDOVÁ, Libuše, KALVACH, Zdeněk a Rostislav, ČEVELA. *Úvod do gerontologie.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3404-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí].* Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.* Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-341-9.

FISCHER, Slavomil a Jiří, ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5046-0.

FLECHTNEROVÁ, Jana. *Domácí násilí a zdravotně postižení: sborník materiálů z celostátní konference organizované o.s. ORFEUS ve spolupráci s katedrou sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové za účasti Sexuologické společnosti České lékařské společnosti JEP*. Praha: Orfeus, 2005. ISBN 80-903519-2-1.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 8085931796.

HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 8071788031.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.

HUŇKOVÁ, Markéta a Jiřina, VOŇKOVÁ. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

HIRIGOYEN, Marie-France. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0994-9.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Právo proti domácímu násilí*. V Praze: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3.

MARTINKOVÁ, Milada, VLACH, Jiří a Soňa, KREJČOVÁ. *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku - se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-087-8.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.

PIKÁLKOVÁ, Simona, PODANÁ, Zuzana a Jiří, BURIÁNEK. *Ženy jako oběti partnerského násilí: sociologická perspektiva*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015. ISBN 978-80-7419-189-3.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-593-0.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.

SAK, Petr a Karolína, KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3850-5.

STŘÍLKOVÁ, Patricie a Marek, FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.

ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie, SMÉKALOVÁ. *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5446-8.

TOŠNEROVÁ, Tamara, ed. *Špatné zacházení se seniory a násilí v rodině: průvodce pro zdravotníky a profesionální pečovatele*. Praha: Univerzita Karlova, Ambulance pro poruchy paměti, 2002. ISBN 80-238-9505-2.

ÚLEHLOVÁ, Dagmar. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2009. ISBN 978-80-7013-502-0.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. Praha: proFem, 2016. ISBN 978-80-904564-5-7.

ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. Prešov: Pavol Šidelský-Akcent print, 2012. ISBN 978-80-89295-43-2.

Elektronické zdroje:

DURDÍK, Tomáš. *Domácí násilí a jiné formy týrání páchaného na starších osobách v soudobé české společnosti z pohledu trestního práva. Analýza současného právního stavu.*, 2013 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/1901931-Domaci-nasili-a-jine-formy-tyrani-pachaneho-na-starsich-osobach-v-soudobe-ceske-spolecnosti-z-pohledu-trestniho-prava.html>.

Výzkumné úkoly řešené v rámci Střednědobého plánu výzkumné činnosti IKSP na období 2016-2019 In: *Institut pro kriminologii a sociální prevenci* [online]. © 2016 [cit. 2018-12-09]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/v_2016.html.

KRUG, Etienne G. *World report on violence and health* [online]. Geneva: World Health Organization, [online]. © 2002 [cit. 2018-04-15]. ISBN 92 4 154561 5. Dostupné z: http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsessionid=94A6969EFCB354C562D572972B55FAFB?sequence=1.

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. © 2014 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/20851/NAP_311214.pdf.

Národní akční plán pro prevenci domácího násilí na léta 2011 – 2014. In: *Vláda České republiky* [online]. © 2014 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/-/123753/>.

POMOC SENIORŮM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM A TÝRÁNÍM. In: *Život 90* [online]. © 2014 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/202-senior-telefon/248-podpora-senioru-ohrozenych-a-postizenych-dn-a-tyranim>.

Stanovy BKB. In: *Bkb.cz* [online]. © 2014 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/stanovy-bkb/>.

Stem.cz: Domáci násilí II – údaje z výzkumů [online]. © 2006 [cit. 2018-09-16].
Dostupné z: <https://www.stem.cz/domaci-nasili-ii-udaje-z-vyzkumu/>.

Zákon č.135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online] © AION CS 2010-2017 [cit.2017-10-03] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-135>.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online] © AION CS 2010-2017 [cit.2017-10-03] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/hledani?text=ob%C4%8Dansk%C3%BD%20soudn%C3%AD%20C5%99%C3%A1d>.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit.2018-14-02]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>.

Zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit.2017-10-03] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>.

Zpráva o plnění Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 za rok 2017. In *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. © 2014 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/34105/Zprava_o_plneni_NAP_za_2017.pdf .

Život 90: Domáci násilí [online]. © 2014 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.zivot90.cz/202-senior-telefon/222-domaci-nasili>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Leták pro veřejnost k problematice domácího násilí a týrání seniorů

Příloha č. 3: Statistika Senior telefonu v roce 2014 (formy domácího násilí a pachatel)

Příloha č. 4: Výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s., červenec 2006, reprezentativní soubor obyvatel ČR starších 15 let – 1 690 respondentů (formy domácího násilí mezi partnery)

Příloha č. 5: Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014 (Společnost a domácí násilí, strategický cíl)

Příloha č. 6: Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 (Strategický cíl B1 a B2)

Příloha č. 1 – Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Žaneta Dvořáková a jsem studentkou pedagogické fakulty, obor sociální patologie a prevence na Univerzitě Hradec Králové. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma Názory veřejnosti na domácí násilí na seniorech. Dotazník je anonymní. Kritériem pro vyplnění dotazníku je dosažení věku 18 let.

Odpovědi, prosím, zakroužkujte nebo vepište.

Děkuji Vám za vyplnění.

- 1) Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím páchaným na seniorech?
 - a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím

- 2) Jaká je podle Vás nejčastější forma domácího násilí páchaného na seniorech?
Zvolte pouze jednu variantu.
 - a) Fyzické násilí
 - b) Psychické násilí
 - c) Ekonomické násilí
 - d) Sexuální násilí
 - e) Sociální násilí

- 3) Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem domácího násilí na seniorech?
 - a) Manžel/manželka nebo druh/družka
 - b) Syn/dcera
 - c) Vnuk/vnučka
 - d) Jiná blízká osoba

- 4) Existuje specializovaná pomoc pro oběti domácího násilí?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
- 5) Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a kladně, uveďte prosím, jaké instituce pomáhají obětem domácího násilí.
-
- 6) Je problematika domácího násilí upravena nějakým právním předpisem?
- a) Ano
 - b) Ne
 - c) Nevím
- 7) Myslíte si, že je veřejnost dostatečně informována o problematice domácího násilí na seniorech?
- a) Ano, myslím si, že informovanost veřejnosti je dostatečná
 - b) Ne, nemyslím si, že je informovanost veřejnosti dostatečná
 - c) Nevím

Příloha č. 2 – Leták pro veřejnost k problematice domácího násilí a týrání seniorů

POMOC SENIORŮM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM A TÝRÁNÍM

ŽIVOT 90
pro seniory a jejich blízké
www.zivot90.cz

CO JE TO TÝRÁNÍ A DOMÁCÍ NÁSILÍ

Týrání není jen fyzické násilí. Zahrnuje také psychické ponižování, ekonomické využívání, zanedbávání péče či sexuální násilí.

Vnuk od babičky pravidelně vyžaduje podstatnou část starobního důchodu pro své potřeby. Paní nezbývájí peníze na léky.

Ošetřovatelka v domově pro seniory se chová neuctivě k jednomu z klientů. Tyká mu a do koupelny ho vozí chodbou téměř nahého, zdůvodňuje to tím, že pán již nevnímá dění kolem sebe.

Seniorka darovala po smrti manžela dům synovi a jeho rodině. Snacha na paní slovně útočí, zakazuje jí pohyb po zahradě a vyhání ji do domova pro seniory.

JAK POMOCI OHROŽENÝM SENIORŮM

V situaci domácího násilí a týrání nejste sami, nebojte se říci o podporu.

Pokud jste se stali svědkem nebo obětí týrání či domácího násilí, nemlčte. Obratťe se na policii či intervenční centrum, svěřte se lidem ve Vašem okolí nebo zavolejte na bezplatnou anonymní linku důvěry

Senior telefon 800 157 157 a poraďte se, jak dále postupovat.

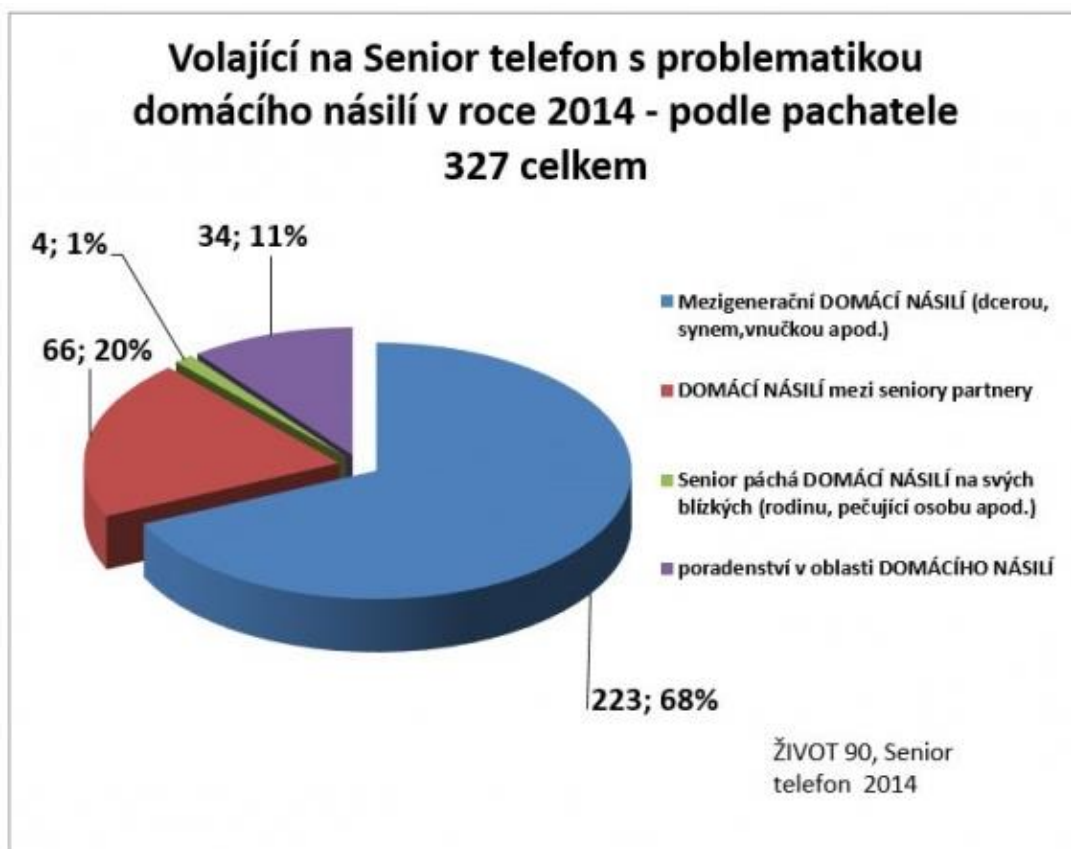
Leták vznikl v rámci projektu „Podpora seniorů ohrožených a postižených domácími násilím a týráním“ podpořeným Nadací Open Society Fund Praha z programu Dvěma (Dětským láskem), který je financován z Norských fondů.

21.11.2014 10:20

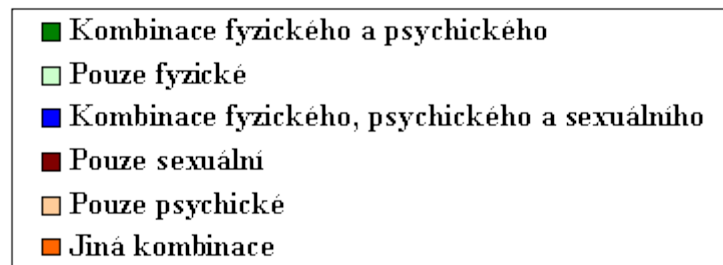
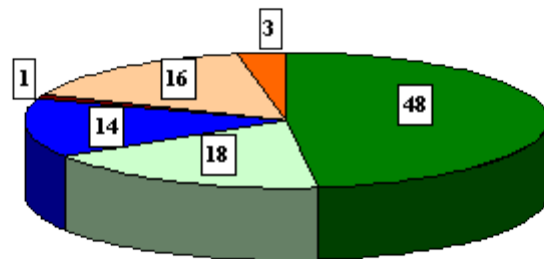
Zdroj: Život 90, 2014

Příloha č. 3 – Statistika Senior telefonu v roce 2014 (formy domácího násilí a pachatel)

Zdroj: Život 90, 2014

Příloha č. 4 – Výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s., červenec 2006, reprezentativní soubor obyvatel ČR starších 15 let – 1 690 respondentů (formy domácího násilí mezi partnery)

Zdroj: Stem.cz, 2006

Příloha č. 5 – Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014 (Společnost a domácí násilí, strategický cíl)

5. SPOLEČNOST A DOMÁCÍ NÁSILÍ

Strategický cíl:

Zapojení veřejnosti do prevence a řešení problematiky domácího násilí.

Aktivity	Indikátory	Gestor / +spolugestor	Termín
5.1 Informační aktivity k široké veřejnosti o domácím násilí.	Letáky pro veřejnost, do lékařských praxí, mateřských center, informačních a poradenských zařízení a vybraných zařízení sociálních služeb.	ZLP+MV +MPSV+MŠMT +MZD	2014
5.2 Prevence na školách.	1) Metodika zařazení prevence do příslušných vzdělávacích oblastí ⁴⁹ na ZŠ, SŠ.	MSMT	2012
	2) Podpůrná osvětová kampaň.	MŠMT	2012
	3) Metodika zařazení prevence násilí v předškolním věku.	MŠMT	2012
5.3 Konference k různým tématům domácího násilí (např. důsledky ekonomické krize, efektivita trestního zákona – nebezpečné pronásledování, aj.).	1) Konference k ekonomickým dopadům domácího násilí.	ZLP+MV	2011
	2) Konference k pronásledování.	ZLP+MV	2011
	3) Konference k problematice ochrany dětí.	MPSV+ZLP	2012
	4) Konference k problematice vzdělávání dětí o problematice domácího násilí.	MŠMT+ZLP	2012
	5) Vyhodnocující konference NAP.	ZLP	2014
5.4 Vládní informační kampaň o problematice domácího násilí a jeho důsledcích, zahrnující i problematiku dětí jako primárních obětí i svědků domácího násilí, dále seniorů, osob zdravotně postižených a také menšin, včetně cizinců.	1) Mediální kampaň. 2) Webová stránka. 3) Vytvoření informačních materiálů v českém jazyce a také v cizích jazycích. 4) Informační kampaň vedená prostřednictvím sociálních sítí.	ZLP+MPSV +MV spolupráce: MSP	2014

⁴⁹ Jedná se zejména o vzdělávací oblast výchova ke zdraví a zdravému životnímu stylu, Člověk a jeho svět, Člověk a společnost a vybraná průřezová témata doplňujícího vzdělávacího oboru etická výchova pro základní vzdělávání.

Zdroj: (Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014, s. 23, online)

Příloha č. 6 – Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017 (Strategický cíl B1 a B2)

Strategický cíl B1: Zajistit informovanost společnosti o potřebách starších osob a zvýšit její otevřenost vůči jejich potřebám za účelem jejich lepšího naplňování

Specifický cíl	Opatření	Zodpovědnost	Spolupráce	Termín
1. Zvýšit povědomí ve společnosti o právech starších osob a seniorů	a) Podporovat a šířit informační a vzdělávací materiály zaměřené na ochranu práv starších osob.	MPSV, MV, MZ, MPO	Rada vlády pro seniory a stárnutí populace, MSp, Veřejná ochránkyně práv, Svaz měst a obcí ČR	Průběžně, 2015 - 2017
	b) Podporovat průběžné vzdělávání soudců, státních zástupců, úředníků, policistů, zdravotních a sociálních pracovníků, pečujících osob (členů domácnosti), advokátů a dalších odborníků v problematice práv seniorů jako skupiny se specifickými problémy a potřebami a podporovat s tím související aktivity (dle kompetencí jednotlivých gestorů).	MS, MV, MZ, MPSV	Rada vlády pro seniory a stárnutí populace, Veřejná ochránkyně práv, Soudcovská unie, sociální partneři	Průběžně 2014 - 2017
	c) Zpracovat informační brožuru na téma příprava na stárnutí v České republice (česko - anglická verze).	MPSV	Český statistický úřad (ČSÚ), experti	2015 - 2016

Zdroj: (Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017, s. 10, online)

	d) Realizovat mediální kampaň s cílem podpořit diskusi ve společnosti na téma zvládnutí sociálně negativních jevů ve společnosti spojených se sociálním začleňováním ohrožených skupin - starších lidí do společnosti - v rámci realizace projektu "Podpora sociálního začleňování na místní a regionální úrovni".	MPSV	krajská a místní samospráva, Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR, experti, sociální partneři (např. poskytovatelé sociálních služeb)	2015
	e) Zajistit vydání dokumentu "Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017" (anglicko - česká verze).	MPSV		2015
	f) Zajistit zřízení a provozování web stránek, na kterých by byla k dispozici legislativa (OSN, EU, mezinárodní, česká), která upravuje život a práva starších osob. Zajistit vydání sborníku s touto legislativou.	MSPV		Průběžně od 2015

Strategický cíl B2: Zajistit ochranu starších osob před diskriminací a všemi projevy nedůstojného zacházení, týrání a zneužívání

Specifický cíl	Opatření	Zodpovědnost	Spolupráce	Termín
1. Zvýšit ochranu práv starších osob a seniorů (před diskriminací a jinými zásahy do jejich práv, před zneužíváním, špatným zacházením, týráním a zanedbáváním, posílení jejich samostatnosti a možnosti ochrany a vymahatelnosti jejich práv, zvýšení prevence před nabídkami např. nebankovních půjček a současně zvýšení postížitelnost podvodných prodejců)	a) Zpracovat analýzy dopadu a vlivu antidiskriminačního zákona na ochranu a prevenci věkové diskriminace a vypracování návrhu případných změn.	Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu - ÚV ČR	MS, MPSV, Veřejná ochránkyně práv	2016
	b) Podporovat osvětové, vzdělávací a další aktivity zaměřené na předcházení věkové diskriminaci, zajistit veřejnou diskusi, vzdělávací a osvětové akce o analyzovaných případech věkové diskriminace; formalizovat výstupy z nich pro účely novelizace legislativy.	MPSV, MZ	Veřejná ochránkyně práv Svaz měst a obcí ČR	Průběžně 2015 - 2017
	c) Podporovat dostupnost různých forem pomoci, podpory a poradenství pro seniory (zejména právní, psychologické, sociální, zdravotní, finanční apod.). Připravit výzvy z Operačního programu Zaměstnanost na zajištění odborného a sociálního	MPSV, MZ, MV	MSP, Rada vlády pro seniory a stárnutí populace, Svaz měst a obcí ČR, nestátní organizace	Průběžně 2015 - 2017

Zdroj: (Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017, s. 11, online)

	poradenství pro seniory různými formami s využitím různých informačních nástrojů.			
	d) Realizovat výzkum o důvodech exekucí proti seniorům, navrhnout opatření, následně realizovat závěrečnou dopadovou obhajobu v grémiu sociologů, sociálních pracovníků, policistů, právníků, státních zástupců, soudců.	MPSV, MSp – IKSP (Institut pro kriminologii a sociální prevenci)	Republikový výbor pro prevenci kriminality, Výzkumný ústav MPSV, MSp, MV, P ČR	2016 - 2017
	e) Zpracovat analýzu právního rámce péče a zacházení se staršími osobami z hlediska prevence a ochrany starších osob před nedůstojným zacházením, týráním a zanedbáváním, realizovat výzkum o seniorském abusu.	MPSV MSp - IKSP, MV, Ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu - ÚV ČR	Republikový výbor pro prevenci kriminality, Výzkumný ústav Ministerstva práce a sociálních věcí, Veřejná ochránkyně práv	2016 - 2017
	f) Aktivně mapovat neregistrované sociální služby a preventivní a represivní opatření (stíhání správního deliktu) s cílem ochrany práv uživatelů.	MPSV	Veřejná ochránkyně práv, místní a krajské samosprávy, Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR	Průběžně 2015 - 2017
	g) vést a vyhodnocovat statistiku případů domácího násilí pro věkovou kategorii senior (65 let a více).	MV, P ČR		2015
	h) Otevřít debatu ohledně toho, zda je současná právní úprava z hlediska ochrany seniorů dostatečná či nikoliv. Bude-li výsledkem této debaty závěr, že je třeba zvýšit ochranu seniorů, pak zvážit preventivní a případně represivní opatření, prostřednictvím kterých je možné tohoto cíle dosáhnout.	MPSV	MSp, MV, PČR	2016
	ch) Navázat spolupráci s neziskovým sektorem za účelem zvýšení informovanosti odborné i široké veřejnosti o nepřijatelnosti špatného zacházení, zanedbávání a všech forem zneužívání zranitelnosti starších osob a seniorů, prevenci a možnostech řešení a zlepšení spolupráce.	MPSV, MV, MZ,	MS, nestátní organizace, Rada vlády pro seniory a státní populace, krajská a místní samospráva, Asociace krajů ČR, Svaz měst a obcí ČR	2015
2. Participace na veřejných/politických záležitostech v	a) Podílet se v rámci Pracovní skupiny EHK pro státní (UNECE Working Group on	MPSV	ministerstva, seniorské a proseniorské	Průběžně 2015 - 2017

Zdroj: (Národní akční plán podporující pozitivní státní pro období let 2013 až 2017, s. 12, online)